

TATIANA NICULESCU

BRÂNCUȘI

CONTRA

SUA

book

HUMANITAS

TATIANA NICULESCU este scriitoarea care a introdus în literatura română contemporană genul biografiei. A publicat la Editura Humanitas: *Nepovestitele iubiri. 7 minibiografii sentimentale* (Humanitas, 2021), *Seducătorul domn Nae. Viața lui Nae Ionescu* (bestseller Humanitas, 2020); *Regele și Dudaia. Carol II și Elena Lupescu dincolo de bârfe și clișee* (bestseller Humanitas, 2019); *Ei mă consideră făcător de minuni. Viața lui Arsenie Boca* (Humanitas, 2018); *Mistica rugăciunii și a revolverului. Viața lui Corneliu Zelea Codreanu* (bestseller Humanitas, 2017); *Mihai I, ultimul rege al românilor* (Humanitas, 2016, 2020); *Regina Maria. Ultima dorință* (Humanitas, 2015, 2016, 2018, 2020). A debutat în literatură cu romanul *Spovedanie la Tanacu* (Humanitas, 2006), urmat de *Noaptea Patriarhului*, *Povestea domniței Marina și a basarabeanului necunoscut*, *Tăierea fecioarelor*. A coordonat volumele colective *Iubirea din oglindă. Despre sex și identitate* (Humanitas, 2017) și *Cartea întâmplărilor. Mistere, ciudățenii, uimiri* (Humanitas, 2019) și a îngrijit volumul *Maria, regina României, Gânduri pentru vremuri grele* (Humanitas, 2020).

TATIANA NICULESCU

BRÂNCUȘI

CONTRA SUA

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Acest e-book este protejat de legea drepturilor de autor. Reproducerea sa integrală sau parțială, multiplicarea sa prin orice mijloace și sub orice formă, punerea sa la dispoziție publică pe internet sau în rețele de calculatoare, stocarea sa temporară sau permanentă pe diverse dispozitive sau în sisteme care permit recuperarea informației, gratuit sau în scop comercial, precum și alte fapte similare, fără permisiunea scrisă a editurii reprezintă o încălcare a legislației privind protecția dreptului de autor și se pedepsesc conform legilor în vigoare.

© HUMANITAS, 2021, pentru prezenta versiune românească (ediția digitală)

ISBN: 978-973-50-7062-5

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0723.684.194

PERSONAJE

JOHN MORGAN	AVOCATUL GUVERNULUI SUA
MUZEOGRAFA MIOARA	EDWARD STEICHEN
MILAREPA	EZRA POUND
MODIGLIANI	MARCEL DUCHAMP
MARTHE	JACOB EPSTEIN
O PRIETENĂ	ROBERT AITKEN
PORTĂREASA	GERTRUDE WHITNEY
VERA MORGAN	GRAND, artist turnător
VAMEȘUL	POLIȚISTUL
JUDECĂTORUL	SECURISTUL
AVOCATUL LANE	GEORGESCU

SCENA 1

Casa memorială Brâncuși, de la Hobița. Vara anului 1989. Pe prispă, un grup de turiști ascultă explicațiile MUZEOGRAFEI. MUZEOGRAFA are ca la 40 de ani și lucrează la Casa memorială de peste 10 ani. E o femeie cumsecade, cu aer de profesoară de la țară, locuiește într-un sat apropiat. Are în mână copii după poze cu Brâncuși. Detașat de grup, un turist cu barbă, ca la 50 de ani, se uită prin jur, la butucii de lemn, la băncile improvizate, la pietrele de prin curte. Nu pare atent la prezentarea muzeografei.

MUZEOGRAFA

(cu ton didactic, turuie)

Aceasta este o copie făcută la începutul secolului trecut, a casei unde a locuit familia lui Nicolae Brâncuși, cioplitor în lemn. Soția lui Nicolae, Maria, era torcătoare. În anul 1876, se naște fiul lor, Constantin. Veți vedea în interior o laviță ca aceea pe care dormeau toți cei cinci copii împreună cu părinții. Brâncuși își arată de mic talentul pentru sculptură. Chiar și la școală, cioplește banca pe furiș cu un cuțitaș. Fiind prins de învățător, acesta îl pedepsește, închizându-l într-o cușcă de păsări, de unde nu îi dă drumul până când nu intervin părinții. La 11 ani, fuge de la școală, iar la 13 ani, pleacă la Târgu Jiu, unde se angajează ca spălător de vase. Mama lui îl aduce acasă, dar, la 14 ani, Brâncuși pleacă iar, de data aceasta la Craiova, unde este angajat de niște boiangii. În anul 1898, se înscrie la Școala Națională de Arte Frumoase de la București, unde se remarcă prin două lucrări: Ecorșeul (*arată vizitatorilor o poză*) și bustul lui Alexandru Davila (*arată poza bustului*). În 1904, se hotărăște să plece la Paris. Face tot drumul pe jos, ieșind din țară pe la punctul de frontieră Bahna-Vârciorova.

Turistul retras s-a apropiat între timp și intervine.

JOHN

S-a oprit la Viena. Apoi a fost bolnav de tifos... a ajuns la München... și a stat acolo, a muncit, apoi a trecut în Franța și a luat trenul pentru Paris.

MUZEOGRAFA

(respectuoasă, dar ușor iritată că a fost întreruptă)

Da? Știți dumneavoastră precis? Noi, aici, știm că a făcut tot drumul pe jos. Așa se-nvață și la școală.

JOHN

(împăciuitor)

N-are importanță.

MUZEOGRAFA

Ba are, cum să nu! În general, când spui Brâncuși spui asta: a plecat pe jos la Paris! Lucrez aici de peste 10 ani!... Vă dați seama, cine a mai făcut atâta drum pe jos? E un element... inedit... care trebuie spus. El, un țăran, a ajuns la Paris... cel mai mare sculptor...

JOHN

Aveți poze de vânzare? Reproduseri cu casa aceasta?

MUZEOGRAFA

Am, dacă doriți, ilustrate cu reproduceri după niște sculpturi de-ale lui. Cele care sunt la Târgu Jiu: Masa Tăcerii, Poarta Sărutului, Coloana Infinitului – *(către ceilalți vizitatori care, între timp, s-au răzlețit, profitând de intervenția lui John)* este vorba despre un ansamblu de trei lucrări dedicate comemorării ostașilor români care au murit în luptele de pe Jiu, în primul război mondial. Ansamblul a fost terminat în 1937...

JOHN

*(uitându-se la niște ilustrate de pe masa
MUZEOGRAFEI)*

Pot s-aleg?

MUZEOGRAFA

(resemnată, renunță la prezentare)

Sigur. Pofțiți! Văd că dumnealor merg în interior... Să mergeți și dumneavoastră, dacă doriți.

JOHN

Da? Mulțumesc. Chiar voiam... Se poate, da?

MUZEOGRAFA

Cum să nu? Să fiți atent la pragul de sus... *(continuă să vorbească, în timp ce unii turiști ies din casă, iar el intră)*
Pe vremea aia, casele se făceau cu tavanul jos. Se pune problema dacă localnicii, oltenii în general, sunt mai mici de statură și făceau casele după măsura lor sau dacă se construiau așa, ca să păstreze căldura mai bine, pe timp de iarnă...

JOHN

(dinăuntru)

Se poate să fie și-așa, și-așa...

MUZEOGRAFA

Vedeți că acolo, deasupra patului – laviță se zice -, deasupra, e un fel de sfoară pe care se puneau hainele. Se numește culme, știți?

JOHN nu răspunde.

MUZEOGRAFA

(continuă să vorbească în timp ce aranjează miniaturi cu

casa, căni, ilustrate și alte suveniruri de vânzare; mai vine câte un turist și mai cumpără câte ceva)

El și-a făcut sobă și plită țărănească și în atelierul de la Paris. Scaune de lemn, măsuța joasă, ca la țară... n-a uitat de unde-a plecat! Pe femei le cucerea imediat. Le pune să-nchidă ochii și zicea: cască gura! și le băga-n gură un fir de ceapă verde, învelit în brânză de casă, făcută de el. Și pe urmă le zicea: Ghici ce e?
(*mândră*) Niciuna nu ghicea! (*tăcere*) M-ați auzit?

JOHN

(relaxat, întins pe laviță)

Da. M-am întins puțin. E voie, nu?

MUZEOGRAFA

(se ridică de la măsuța ei, vorbește cu el din prag)

Pe laviță? Da. Așa, câteodată, o persoană... sigur... e voie.

JOHN

Vine multă lume pe-aici?

MUZEOGRAFA

Mai mult români. Dumneavoastră de unde sunteți?

JOHN

Din Statele Unite.

MUZEOGRAFA

Da? Știți că Brâncuși a avut multe expoziții în America, chiar în timpul vieții... Vindea bine...

JOHN

(se ridică din poziția întins, rămâne așezat pe laviță)

Se poate dormi aici?

MUZEOGRAFA

Aici, în Hobîța? Poate la Târgu Jiu...

JOHN

Nu, aici, în casă. Dacă plătesc...

MUZEOGRAFA

(temătoare)

Vai de mine! Cum să dormiți în muzeu? Dacă află cineva?
Nimeni n-a mai cerut așa ceva... Nu se poate.

JOHN

Nu ating nimic, doar stau aici până mâine dimineață. Vă
promit că nu află nimeni!

MUZEOGRAFA

Cum să nu afle? Se află imediat. Nici să nu vă gândiți. Și
unde?... Nu vedeți? E doar o laviță de lemn...

JOHN

Vă rog, m-ați înțelege așa bine... am discutat... pentru mine
e important.

MUZEOGRAFA

N-am mai auzit așa ceva! Credeam că sunteți om serios...
Nu se poate!

JOHN

Sunt om serios, dar vă rog mult. *(scoate o sută de dolari
din buzunar)*

Pentru dumneavoastră.

MUZEOGRAFA

(îi vine un gând)

Dați-mi un pașaport, ceva, un document oficial... Nu pot să vă las aici, noaptea... am mai auzit de străini cu tot felul de apucături..., dar să doarmă la muzeu! Asta nu e chiar casa în care s-a născut, nu v-am spus?!

JOHN

Nu contează! (*pune suta de dolari în pașaport și i-l dă*)
Poftiți: pașaportul meu!

MUZEOGRAFA

(*ia pașaportul, îl răsfoiește*)

Uitați ce e: eu am terminat pe ziua de azi. Plec și încui ușa, poarta, tot. În niciun caz să nu aprindeți vreo lumină! Se vede de departe. Și nu spuneți la nimeni! Nu vă cunosc, nu știu! (*ieșind, bagă pașaportul și banii în poșetă*)

JOHN rămâne singur în casa memorială. Se lasă noaptea. JOHN aprinde o brichetă, se uită atent la pozele de pe pereți, la războiul de țesut expus, la lampa de gaz, la cuptorul de lut, apoi dă să se așeze din nou pe laviță. Uluit, constată că e ocupată de un individ sfrijit de post, ras pe cap, cu pielea verde, așezat în poziție lotus. JOHN se dă înapoi, speriat, stinge și reaprinde bricheta.

JOHN

Ce-i asta? Cine sunteți? Pe unde-ați intrat?

MILAREPA

Dar tu?

JOHN

(*încurcat*)

Eu am plătit... m-am înțeles cu... (*își aduce aminte că promisese să fie discret*) am așteptat să plece muzeografa... am venit pe furiș, am forțat lacătul și am intrat. Faceți glume turiștilor? Am auzit că la muzeul lui

Dracula au angajat un animator care se scoală dintr-un sicriu...

MILAREPA

Nici gând!

JOHN

Atunci?

MILAREPA

Eu sunt cel ce n-are nevoie de nimic și nu poate fi tulburat de nimic: MILAREPA.

JOHN

Milarepa?

MILAREPA

Oricine pronunță numele meu va trăi în lumină.

JOHN

(căutând în memorie)

Milarepa... a fost un înțelept tibetan de pe la anul 1100, dacă nu mă-nșel. A fost vrăjitor, pe urmă a căutat înțelepciunea, așa ceva... Trăia prin peșteri, mânca numai urzici... de i se făcuse pielea verde... Nu înțeleg. Ce să caute Milarepa...

MILAREPA

(îi continuă gândul)

... în satul tatălui tău?

JOHN

(uimit, nedumerit)

De unde știi? Atunci știi și că mama a murit fără să-mi

spună... și că s-au găsit niște scrisori... în arhive... despre un sculptor, Brâncuși... care... rezultă că e tatăl meu.

MILAREPA

Pe cel care caută adevărul cu inima curată nicio încercare nu-l va opri.

JOHN

Știi și că-l urăsc? Nu de-acum, de ani de zile... nici nu știam cine e... Acum, m-am dus pe la colecționari și prin muzee, ca să-i văd sculpturile... să înțeleg...

MILAREPA

Nu trebuie să urăști. Dar, dac-ai urât, trebuie să suferi pentru ura aceea până când ea va deveni dragoste. Ești pregătit?

JOHN

Pregătit?

MILAREPA

Să suferi pentru ura ta!

JOHN

Nu-nțeleg ce vrei. Am citit că te considera un fel de maestru... de învățător... Eu nu cred în chestii de-astea.

MILAREPA

De ce nu?

JOHN

N-am avut timp să mă gândesc la...

MILAREPA

Acum ai. Respiră adânc.

JOHN

(în timp ce face ce i se spune)

Și tu?

MILAREPA

Și eu.

Se stinge lumina.

SCENA 2

Atelierul lui BRÂNCUȘI de la Paris: totul e făcut de mână, din lemn, lut, metal. Totul e alb, lumină multă, o cergă de lână pe pat, plită și cuptor oltenești, sculpturi în diferite stadii, unelte, praf, o poliță cu cărți. Se aude o cheie în ușă. Intră ușor, cu atenție să nu l deranjeze, MARTHE LEBHERZ, o dansatoare frumoasă, cu păr bogat, blond, elvețiancă de origine, care-i pozează uneori. Are în brațe o pungă cu alimente. Le scoate din pungă, atentă să nu facă vreun zgomot, le pune pe o masă, departe de locul unde JOHN, în izmene, desculț și cu bustul gol, face Salutul Soarelui (v. hatha yoga). În surdină, muzică tibetană. De-acum încolo, JOHN devine treptat BRÂNCUȘI, sub presiunea celor din jur și a împrejurărilor.

MARTHE

Bonjour! Era să-ți las cornurile la ușă și să plec. Credeam că dormi.

JOHN-BRÂNCUȘI

(se oprește, confuz)

Ați uitat ceva?

MARTHE

Cum adică „ați uitat ceva“? Dormeai sau ce?

JOHN-BRÂNCUȘI

Tocmai, că...

MARTHE

Hai, lasă-mă să intru până te trezești de-a binelea. Iar ai băut cu Modi?

JOHN-BRÂNCUȘI

(nedumerire, amintire vagă)

Cu Modi? Nu... Tu ești... Marthe?

MARTHE

(maternă, amuzată)

Ar trebui să mai dormi puțin până încălzesc niște cornuri.

În timp ce MARTHE trece în bucătăria despărțită de atelier printr-o perdea albă, JOHN-BRÂNCUȘI se plimbă prin atelier ușor năucit, privește sculpturile, pietrele, mângâie câte un obiect, se uită lung la un afiș pe care e scris îndemnul: CREEAZĂ CA UN ZEU, PORUNCEȘTE CA UN REGE, MUNCEȘTE CA UN SCLAV.

MARTHE

(din bucătărie)

Modigliani pe unde umblă? Nu l-am văzut de-o săptămână.

JOHN-BRÂNCUȘI

(cercetând mai departe locul, ca și când și-ar aduce aminte)

Modigliani? Știu și eu?

Se oprește la o poliță cu cărți. Se uită la titluri. Scoate o carte cu multe hârtii albe, puse ca semne ici și colo: Viața lui Milarepa.

JOHN-BRÂNCUȘI

(se așează pe un scaun, răsfoind cartea)

Ai auzit de Milarepa?

MARTHE

Înțeleptul tibetan, nu? Am tot vrut să te întreb: chiar vorbea cu morții și făcea vrăji de la depărtare?

JOHN-BRÂNCUȘI

(continuând să răsfoiască)

Așa se zice. Dar asta era înainte să devină ascet.

MARTHE

A plecat de-acasă ca tine, de mic. Am ținut minte, vezi?

Ușa se deschide și intră MODIGLIANI.

MODI

Sunt onorat să constat că arta renaște! *Bonjour, Maître!*

JOHN-BRÂNCUȘI

(încă nedumerit)

?

MODI

(uitându-se în jur)

Dă-mi o daltă și-un ciocan și mă fac sculptor! Ai terminat *Pasărea?*

JOHN-BRÂNCUȘI

(evaziv)

Nu.

MARTHE

(iese de după perdea)

Ia te uită: Modigliani! Chiar vorbeam...

MODI

(comic ceremonios)

A, sărut mânușițele, duduie Marthe! *(o pupă pe obraji)*

MARTHE

(tandră)

Pe unde umbli, ticălosule? Vrei și tu un corn cald? Cafea?
Ceai?

MODI

Nu vreau să vă deranjez, porumbeilor. Lucrați azi? Poate o cafea amară, totuși...

MARTHE face semn că a înțeles și reintră după perdea.

MODI

(către BRÂNCUȘI care a rămas în mână cu biografia lui Milarepa)

Ei?

JOHN-BRÂNCUȘI

Ce?

MODI

L-ai mai văzut pe Rodin? Părerea mea o știi: nu dau o ceapă degerată pe ce numește el artă. *(se maimuțărește imitând Sărutul lui Rodin)* Ia, stai așa, să ne-mbrățișăm... în eternul lui sărut! Ptui!

JOHN-BRÂNCUȘI

Se perindă tot felul de artiști pe la el... atelierul lui a ajuns o fabrică de făcut copii în serie după Sărut. În orice caz, eu m-am retras: „biftecure“ de-alea, de-ale lui, nu mai fac cât oi trăi!

MODI

(râde)

A umplut lumea de bibelouri languroase! *(declamator)* *Maître*, adevărata misiune a unui artist e să exploreze necunoscutul din adâncurile materiei! E în asta o emoție... cum să zic... o emoție mai mare decât aia pe

care o ai când (*caută cuvântul*)... descoperi... o femeie!
(*se uită aluziv spre perdeaua după care se aude MARTHE fredonând*)

JOHN-BRÂNCUȘI

(*parcă reamintindu-și*)

Trec săptămâni întregi până aud piatra vorbind... e o energie... o vibrație dumnezeiască. Sculptura n-ar trebui să imite nimic și să fie de o sinceritate... primitivă!

MODI

(*entuziast*)

Ei, vezi! De-aia ne-nțelegem noi! (*tachinându-l*) Dar ești conștient că eu lucrez mai repede ca tine! E drept, în calcar se cioplește mai ușor... (*declamator*) Să eliberăm forma și să ne eliberăm sufletul! Ia spune, ce-i aia extaz?

JOHN-BRÂNCUȘI

Meditația profundă și repetată poate duce la extaz... da.

MODI

(*îi ia cartea din mână, vede titlul, i-o dă înapoi*)

Lasă-l pe ascețul tău și hai cu mine la cafea! Știi unde! Facem chef diseară! Vin mai mulți... de-ai noștri, câțiva americani. Îți fac cinste cu o porție de hașîș.

JOHN-BRÂNCUȘI

(*blând, amuzat*)

Nu te mai saturi de hărmălaie și de fete?

MODI

Niciodată! (*teatral, cu gesturi largi*) Să ne-azvârlim în oceanele necunoscutului! Să dăm foc gândirii și să trăim emoția pură! Te invit la o petrecere cu hașîș! Punct! (*strigând spre MARTHE*) Și pe mata, muză fermecătoare!

MARTHE

(intrând cu tava cu cafele, amuzată)

Măscăriciule!

JOHN-BRÂNCUȘI

(țărănește)

Bre, chiar ești țicnit!

MODI

Bre? Je comprends pas... țicnit... non plus, așa că vii cu mine și mă scutești de predici peizane!

Bate cineva la ușă. JOHN-BRÂNCUȘI deschide. E fotograful American, EDWARD STEICHEN, colecționar de artă, prieten bun.

MODI

(sorbind din cafeaua adusă discret de MARTHE)

Poftim de vezi! Steichen în persoană!

STEICHEN

(dă mâna cu BRÂNCUȘI)

Good morning to you. Deranjez?

JOHN-BRÂNCUȘI

Poftește. Purtam o discuție... absurdă, *(mai mult pentru sine)* din altă lume...

MODI

Ba deloc! Tocmai îi spuneam acestui geniu sălbatic al sculpturii că facem chef pe seară...

STEICHEN

(către BRÂNCUȘI)

Vii?

JOHN-BRÂNCUȘI n-apucă să răspundă, îl întrerupe MODIGLIANI, punând ceașca pe masă.

MODI

Dacă nu vine, chiar mă supăr! Să fie clar! Și cu asta, vă las, că m-așteaptă și pe mine... muzele mele... Ne vedem pe seară. (*își ia pălăria, spre îndreaptă pe ușă, nu înainte de a o săruta pe obraz pe MARTHE*) *A tout!* (*prescurtarea de la à tout à l'heure*)

BRÂNCUȘI și STEICHEN îi fac semn cu mâna. MARTHE dispare după perdea.

STEICHEN

Am adus banii pentru Pasăre. E gata?

JOHN-BRÂNCUȘI

(*ezită*)

Mă despart greu... cred că ți-am împachetat-o... să fiu sigur că nu se zgârie pe drum.

Caută în jur, deschide câteva sertare, apoi îl nimerește pe cel în care se află un pachet și nu se îndură să i-l dea.

STEICHEN

Să n-ai grijă cu expoziția de la New York! O să fim toți acolo și Duchamp o să se ocupe de tot ce trebuie.

JOHN-BRÂNCUȘI

Dacă lumina nu cade bine, dacă nu pune în valoare luciul bronzului, transparența pietrei... știi ce spun: orice obiect depinde de cum răsare și apune soarele asupra lui...

STEICHEN

O s-avem grijă. Îmi dai *Pasărea*? Plec mâine. Aș fi vrut

să-i fac câteva poze aici, în atelier...

JOHN-BRÂNCUȘI

(ceva mai sigur pe el)

Știi ce? Eu vin la New York peste două săptămâni, nu? Nu e mai bine să ți-o aduc eu?

STEICHEN

(știind cu cine are a face, blajin)

Te temi că n-o să am destulă grijă pe drum...

JOHN-BRÂNCUȘI

(evită un răspuns clar)

Dacă tot vin la expoziție... Pe celelalte le-am trimis deja. Duchamp mi-a scris c-au ajuns cu bine. Nu te superi, nu? Banii poți să mi-i lași acum.

STEICHEN

(scoțând câteva sute de dolari din buzunar)

Sigur. Cum vrei. Uite banii.

JOHN-BRÂNCUȘI

(îi ia, îi numără, îi bagă în buzunar)

Merci. Atunci ne-am înțeles.

STEICHEN

Te văd pe seară, la cheful lui Modigliani? Vii, da?

JOHN-BRÂNCUȘI

(conducându-l spre ieșire)

Da, vin... cred.

JOHN-BRÂNCUȘI, în picioare, cu un aer perplex, se uită din nou în jur. Iese.

SCENA 3

Cafenea pariziană: atmosferă de cabaret, anii ,20, fumăraie, lumini, colțuri obscure, culori, mese la care se bea absint, cafele, fete. JOHN, îmbrăcat țărănește, cu cizme și chimir, la o masă, cu MODIGLIANI și două fete, dintre care una e MARTHE, în ipostază sexy, greu de recunoscut, STEICHEN. Apoi EZRA POUND, MARCEL DUCHAMP, GERTRUDE WHITNEY, VERA MORGAN. Ușor amețiți.

MODI

(declamator)

Să ne bem mințile și să abolim luciditatea! Trăiască
Bachus!

JOHN-BRÂNCUȘI

Să bem pentru Forma Absolută!

STEICHEN

(cu simpatie)

Pentru *Pasărea în văzduh!*

DUCHAMP

(intrând)

Pentru subconștient!

DUCHAMP e întâmpinat cu urale, dă mâna cu toți, se așază la masă.

FETELE

(râd)

Să bem pentru bărbații cu bani!

Ciocnesc, beau, chefuiesc.

MODI

Pentru toți asceții trecuți... prezenți (*îl arată cu paharul pe JOHN*) și viitori! Numai cine păcătuiește se mântuiește!

JOHN-BRÂNCUȘI

Știi cum scapi de o ispită?

MODI

Știu: căzând în ea!

Râd cu toții, mai pupă fetele.

JOHN-BRÂNCUȘI

(amuzat-intrigat)

Azi, am avut ceva... ca o vedenie...

MODI

Deja? Și nici n-am tras încă... Îți dau o porție de fum, *Maître?*

JOHN-BRÂNCUȘI

Nu-nțelegi!

MODI

Haida de! Să nu-mi spui acumă că te bate Dumnezeuul tău dacă stai cu prietenii și cu niște femei frumoase la un păhărel! (*declamator*) Artistul este o ființă aparte... și i se îngăduie lucruri la care alții n-au acces... fiindcă nu înțeleg nimic din ele... de exemplu, aceste doamne...

poartă în ele forma... originea lumii, nu-i așa? (*o mângâie pe una dintre fete*) Ele trebuie cunoscute... biblic vorbesc acum... aprofundate... până în... feminitatea lor! (*apoi îi întinde lui BRÂNCUȘI o țigară*) Ia, poftim!

JOHN-BRÂNCUȘI ia țigara, trage din ea adânc, în timp ce pare atent la altceva. La pianul din bistro se cântă Chopin. La pian, o tânără drăguță, sobră, care pare cufundată în muzica ei, cântă piese de Chopin. STEICHEN trage și el din țigară meditativ.

JOHN-BRÂNCUȘI

Mi s-a părut c-am vorbit cu Milarepa.

STEICHEN

(*complice*)

Și ce mai zice bătrânul tău ascet?

MODI

(*parodiind, voce cavernoasă*)

Învățătorul zice așa: băiete – Brâncuși, vreau să zic -, sufletul sculptorului trebuie să se acordeze cu sufletul materialului. Michelangelo a distrus arta adevărată... Rodin a vrut s-o dregă, dar avea pe gură sărutul morții... Artă lui e moartă... în așternutul durerii...

DUCHAMP

(*se ridică-n picioare, aplaudă*)

Bravo! Bravo!

JOHN-BRÂNCUȘI și ceilalți aplaudă și ei, râd. MODIGLIANI se înclină, apoi dă pe gât un pahar și trage dintr-o țigară.

Treptat, apar alți prieteni: EZRA POUND, GERTRUDE WHITNEY, JACOB EPSTEIN, îmbrăcați extravagant, cu mișcări încete ori frânte, dau mâna sau se îmbrățișează cu cei prezenți deja. Vorbăraie, pahare ciocnite, fum.

Apoi începe un fel de pantomimă în care ei par să se joace de-a statuile, defilând prin fața lui JOHN-BRÂNCUȘI. Fiecare ia câte o poziție care aduce cu vreo lucrarea de-a lui BRÂNCUȘI, apoi schimbă pozițiile, par să danseze, în atmosfera delirantă creată de hașis și absint.

JOHN-BRÂNCUȘI se apropie de fiecare și îi atinge, ca și când ar fi pietre sau bucăți de marmură cărora ar încerca să le dea forme noi. MODIGLIANI se apropie, îl urmărește.

MODI

Îți place, așa e? Simți vârtejul? (rotindu-se, cu brațele deschise) Lumea e, în fond, un vast atelier...

JOHN-BRÂNCUȘI

(continuând să modeleze imaginar trupurile din jur)

Sculpturile nu trebuie respectate, trebuie iubite și cine le privește trebuie să vrea să se joace cu ele. Uite, vezi? Să zicem c-ai tot felul de material – piatră (exemplifică, măsurând cu privirea pe cei care se rotesc în jurul lui, lent, în tăcere) lemn, marmură... dar nu le silești... le duci încet către punctul în care îți vorbesc pe limba lor.

MODIGLIANI ia cuțite și furculițe de pe masă și le împarte tuturor ca pe niște dalte ori ciocane de sculptură. POUND se-așează pe jos și se-apucă să cioplească un scaun.

POUND

(arătând spre BRÂNCUȘI)

Mă-ntreb ce ticălos o să-mi publice mie, vreodată, o carte despre acest mare sculptor?

DUCHAMP

În America, poate. Aici, mă-ndoiesc.

În timp ce prietenii fumează, beau, se învârtesc, vorbesc, JOHN-BRÂNCUȘI se apropie pe la spate de pianistă și, ușor, îi plimbă

furculița de la ceafă în jos. După o ușoară ezitare, femeia continuă să cânte. STEICHEN se apropie și încearcă să îndepărteze mâna lui BRÂNCUȘI, de teamă să n-o rănească. JOHN-BRÂNCUȘI se-ntoarce spre el:

JOHN-BRÂNCUȘI

(ca și când s-ar scuza, explicativ)

Eu nu dau niciodată prima lovitură până când piatra nu mi-a spus ce trebuie să-i fac.

MODI

(năuc)

Ce zice? Mai zi o dată chestia asta... ce-ai zis acum...

STEICHEN

(cătore MODI și ceilalți)

N-ar fi mai bine să mergem la atelier? Poate-mi iau și Pasărea...

MARTHE

Mergem dacă ne gătește și ne cântă... de la el, de la țară...

JOHN-BRÂNCUȘI

(confuz, rămas lângă pianistă, cu furculița-n mână)

Piatra spune singură. Trebuie doar s-aștepți să-ți vorbească...

MARTHE

Facem un ospăț la atelier?

JOHN-BRÂNCUȘI

De la țară?... ce-aș putea să gătesc?

MODI

(pofticios)

O găină umplută... coaptă pe jar... *Maître*, îți dau în schimb o porție dublă de fum...

STEICHEN

(cătore JOHN-BRÂNCUȘI, îl ia de braț, prietenos)

Zău, poate e mai bine să mergem, nu?

(Pianista și-a încheiat recitalul, se întoarce către JOHN-BRÂNCUȘI, îl privește. Îi întinde mâna.)

VERA

Vera.

JOHN-BRÂNCUȘI

(privind-o în ochi)

Aș vrea să fac o sculptură ca o crimă perfectă: fără urme, fără pete, fără făptaș.

POUND

(cătore VERA)

Nu te teme, duduie Vera, e un fel de-a spune... nu e-n stare să omoare-o muscă! Dumnealui e sculptor: Constantin Brâncuși. Are palmele ca niște lopeți și umblă cu tot felul de cuțite, dalte, topoare... Dacă vrei să vezi cu ce se luptă el, hai cu noi la atelier!

JOHN-BRÂNCUȘI

(ușor amețit, timid)

Mi-ați face o mare bucurie. Vă invit. Invit pe toată lumea!

Hărmălaie, veselie. Cei care mai stau pe la mese se ridică. MODI lasă bani sub scrumieră, ia o sticlă pe jumătate plină într-o mână. Le ia de braț pe două dintre fete, se îndreaptă spre ieșire. Ceilalți îi urmează.

VERA

(caldă, admirativă)

Îmi pare rău, aş fi venit... dar mâine am concert. Dacă vă face plăcere...

Ultimele cuvinte se pierd în hărmălaie, JOHN-BRÂNCUȘI îi pupă mâna, se despart. Grupul intră, râzând, împleticindu-se, în atelierul lui BRÂNCUȘI. MODI dă sticla din mână-n mână.

JOHN-BRÂNCUȘI

Ar trebui să mai am niște rezerve de vin pe-aici, pe undeva...

MODI

Doamnelor, vă rog să vă faceți cât se poate de comode...

MODIGLIANI prepară ceva pe masă. Apoi vine la ceilalți cu câteva țigări. JOHN aduce pahare și deschide o sticlă. Prietena MARTHEI privește curioasă la sculpturile din jur. STEICHEN caută din priviri pachetul în care se află Pasărea. POUND, DUCHAMP și GERTRUDE admiră lucrările aflate la vedere, se uită pe furiș la cele care sunt acoperite cu pânză.

MODI

Și-acum, frâu liber imaginației! Să ne întoarcem în timp... în sufletul pietrelor, al florilor, al lăcustelor... Hașișul și absintul! Să ne avântăm spre porțile iadului... raiului..., mă rog, unde nimerim mai repede!

Toți trag din țigări.

STEICHEN

(către JOHN-BRÂNCUȘI)

Ne cânti? Sau gătești ceva?

MARTHE

Întâi, cântă-ne! N-ai mai cântat demult! (*către cealaltă fată*) Știi, tu, Brâncuși cântă din instrumente arhaice... țărănești... din țara lui.

CEALALTĂ FATĂ

Ah, *oui*? Și care este țara lui?

MARTHE

Eh, bien, la Roumanie.

CEALALTĂ FATĂ

(*numele țării nu-i spune nimic*)

A!

JOHN-BRÂNCUȘI cântă din fluier, în timp ce ceilalți fumează și beau. Din când în când, se mai oprește și el din cântat ca să tragă un fum sau să soarbă o gură de absint. Toți sunt amețiți și începe o vânzoleală de trupuri care se îmbrățișează fără să se mai știe cine pe cine.

JOHN-BRÂNCUȘI

(*se ridică nesigur*)

Mă duc să văd ce vă pot face de mâncare. (*trece în bucătărie*)

DUCHAMP

(*amețit*)

... este o tehnică prin care... te concentrezi și... reții... nu știu dacă mă-nțelegeți... adică nu termini... Brâncuși se pricepe la chestii din astea ... e o tehnică yoga... trebuie să amâni cât mai mult momentul... să nu irosești...

CEALALTĂ FATĂ și STEICHEN nu înțeleg nimic. Zâmbesc. POUND explică.

POUND

Tantra yoga, dragilor, despre asta vorbește. *(cu subînțele)*
Pe Brâncuși îl interesează lucrurile astea... indienii au niște teorii despre sexualitate care...

MODI

...care pe mine, unul, nu mă interesează! Steichen, prizezi des?... E, hai, așa... din când în când? La ocazii, nu?

STEICHEN confirmă, dând din cap și trăgând dintr-o țigară.

MODI

(către POUND și DUCHAMP)

Aud că iar îi faceți expoziție la New York lui Brâncuși. Vezi, americanii sunt mai deschiși... și mai dispuși să înțeleagă arta modernă... poate fiindcă sunt mai... primitivi? Pardon, să mă iertați... primitivi în sensul bun... Nu vezi că-n Franța nu-l ia nimeni în seamă? Toți cad în cur în fața MARELUI Rodin!

GERTRUDE

Dragă, și eu l-am admirat cândva. I-am și cumpărat o lucrare, două... dar, e drept că seducțiile lui s-au cam epuizat... V-am zis c-am o galerie nouă?

DUCHAMP

Da? La New York?

GERTRUDE încuviințează din cap, sorbind dintr-un pahar.

DUCHAMP

Atunci, organizăm la tine următoarea expoziție Brâncuși!

GERTRUDE

De ce nu? Americanii-l prețuiesc, chit că arta academică,

nu-i așa, îl detestă și știu pe unii care-ar face orice să iasă prost.

MODI

(tare, ca să-l audă BRÂNCUȘI din bucătărie)

Eu susțin că Brâncuși NU e un artist modern!

STEICHEN

Nu?

MARTHE

(brusc alertată, crede că e o jignire)

Da de ce nu e? Cum să nu fie?

JOHN-BRÂNCUȘI

(intrând cu un sort la brâu și în mâini cu un vas de lut în care se lăfăie o găină aburindă, MARTHE îi dă o mână de ajutor, improvizând o masă)

Iar eu susțin că domnul Modigliani are dreptate: Brâncuși e un artist vechi... de pe vremea ideogramelor egiptene... și mai susțin că nu el e artistul, ci... doar, unealta... artistului... și că sculptura e... un fel de amintire... a formelor primordiale...

MODI

(amuzat)

Uite, vezi, când te ia cu chestii din astea... filosofice... eu mă pierd... DE ADMIRAȚIE... pentru această trupeșă găină pe care o vom devora...

JOHN-BRÂNCUȘI dansează ca un sălbatic, încălțat cu saboții lui de lemn. Nu e beat, e fericit. Dansează până cade, ostenit, pe podele. Se lasă ușor întunericul. Rămân în lumină JOHN-BRÂNCUȘI și MILAREPA, verde, în poziție lotus.

Râd cu toții. JOHN-BRÂNCUȘI îi servește, rupând cu mâinile bucăți din găină, apoi se șterge pe mâini, cântă o doină

oltenească. Se întrerupe, când DUCHAMP găsește o tobă mică și începe s-o bată ritmic. POUND bate și el ritmul cu mâna pe masa de piatră.

MILAREPA

Așadar?

JOHN-BRÂNCUȘI

E ca o amintire... și totuși sunt lucruri pe care nu mi le amintesc...

MILAREPA

Cel ce ascultă își amintește. Cel ce-și amintește descoperă. Cel ce descoperă cunoaște. Cel ce cunoaște...

JOHN-BRÂNCUȘI

E una cu Brahma. Uite, sunt lucruri pe care le spun ca și când le-aș ști, dar, de fapt, nu le știu... de unde le știu... dacă nu le știu? Cum faci asta? E o vrăjitorie de-a ta?

MILAREPA

Nu fac nimic. Te ajut să te cunoști mai bine. Nu asta voiai?

JOHN-BRÂNCUȘI

Nu știu nimic despre el... și toți oamenii ăștia... pe unii parcă i-aș cunoaște... pe alții... toți sunt morți, nu? Totul e o iluzie.

MILAREPA

Și tu.

JOHN-BRÂNCUȘI

Și eu ce?

MILAREPA

Bate cineva la ușă.

Bate cineva la ușă.

PORTĂREASA

Monsieur Brâncuși!

Niciun răspuns.

PORTĂREASA

(insistă)

Monsieur Brâncuși!

JOHN-BRÂNCUȘI se ridică cu greu, încet, MILAREPA dispare în întuneric. JOHN deschide ușa.

JOHN-BRÂNCUȘI

(confuz)

Bonjour... madame Roland!

PORTĂREASA

(încurcată)

Excusez-moi, monsieur Brâncuși...

JOHN-BRÂNCUȘI

S-a-ntâmplat ceva?

PORTĂREASA

Nu știu cum să vă spun. Roland al meu are el un vis al lui... o dorință... aș vrea să-i fac o surpriză... dacă nu v-ar supăra prea tare...

JOHN-BRÂNCUȘI

Spuneți, *madame* Roland, se poate?! Doar ne cunoaștem... nu? de-atâta timp...

PORTĂREASA

Îi puteți repara balansoarul? Știu că, un artist ca dumneavoastră... nu se cuvine... dar...

JOHN-BRÂNCUȘI

(intră în rol)

I-l repar, *madame* Roland. O s-o facem pe furiș, ca să fie chiar o surpriză. Bine?

PORTĂREASA

Monsieur Brâncuși, sunteți un om tare bun! ce bucurie! O, *mon doux Seigneur!* *Merci, grand merci, monsieur!*

JOHN-BRÂNCUȘI

De rien, madame! Au revoir.

PORTĂREASA

Bonne journée, monsieur Brâncuși!

După plecarea *PORTĂRESEI*, *JOHN-BRÂNCUȘI* se așează pe scaun în fața unui bloc de piatră. Îl mângâie, pe gânduri. Bate cineva la ușă. *JOHN-BRÂNCUȘI* (pe cale de a-și pierde răbdarea) deschide.

GRAND

(turnător de artă, solid, bronzat, impertinent)

Monsieur Brâncuși, *bonjour!* V-am făcut mai multe solicitări... în legătură cu plățile către firma noastră. N-ați răspuns, așa c-am venit personal să-ncasez costul ultimei lucrări în bronz pe care-ați turnat-o la noi.

JOHN-BRÂNCUȘI

Te rog... să mai amânăm. Am o expoziție în America și o să vând câteva lucrări... În două săptămâni, o lună maximum, plătesc. *Bonne journée!* (dă să închidă ușa, dar GRAND nu-l lasă)

GRAND

Nu, *monsieur*. Azi expiră ultimul termen. Vă rog să plătiți conform chitanței pe care v-am trimis-o acum o lună: (citește de pe un carnețel) Obiect denumirea Pasăre, aliaj, bronz turnat, 100 de franci.

JOHN-BRÂNCUȘI

(*enervat, mânia îi crește*)

Și dacă n-am bani?

GRAND

Atunci..., nu știu... va trebui să suportați rigorile legii.

JOHN-BRÂNCUȘI

(*îi sare țandăra*)

Ce să suport, mă? Cine ești tu să-mi spui mie ce să fac? Crezi că, dacă faci aliaje de căcat, la care șlefuiesc de nu mai știu de mine, ca să acopăr găurile, ai dreptul să vii la ușa mea și să-mi vorbești pe tonul ăsta? Imbecilule! Afară din casa mea!

GRAND

Vă atrag atenția că...

JOHN-BRÂNCUȘI

(*turbat*)

AFARĂ! (*îl împinge*)

GRAND

Monsieur...

JOHN-BRÂNCUȘI îl pocnește, îl împinge și trânteste ușa. Apoi rămâne sprijinit de ușă, cu mâinile-n șold.

GRAND

(strigă de afară)

Te reclam la Poliție! Imigranți nenorociți! Veniți aicea, să trăiți pe spinarea noastră! Nu mai ai loc de străini în țara asta! Las că vezi tu!

Cineva încearcă să deschidă ușa, JOHN-BRÂNCUȘI se întoarce, crezând că e tot GRAND, gata să-l pocnească.

JOHN-BRÂNCUȘI

(urlă)

AFARĂ!... A, Marthe!

MARTHE rămâne speriată în ușa, cu un buchet de flori în brațe.

MARTHE

Madame Roland îți trimite un buchet de flori. Zice că știi tu de ce... Te-ai bătut cu Grand? Era să mă trântescă pe scări. A amenințat-o și pe madame Roland. Zice că te reclamă...

JOHN-BRÂNCUȘI

Să mă reclame! Un dobitoc! N-am bani! Să aștepte! *(agitat, schimbă vorba)* Unde-am pus pachetul pentru Steichen? Ar trebui să-mi fac bagajul. Vaporul pleacă în zori.

MARTHE

Pleci la New York? De fapt, credeam c-ai și plecat... *(se alintă)* Îmi ziceam: *mon Tonton* a plecat fără să-și ia rămas

bun...

JOHN-BRÂNCUȘI

(nervos)

Ce caut eu la New York? Ți-a vrea bani..., chiria e neplătită de trei luni...

MARTHE

(vrea să-l împace, ca o școlăriță)

Lasă, domnul Brâncuși va fi prezent la expoziția sa de la New York, unde îi va înmâna domnului Steichen *Pasărea* pe care deja a luat bani buni... (*JOHN-BRÂNCUȘI se face că nu înțelege*) și unde va avea mare succes, sunt si-gu-ră!

JOHN-BRÂNCUȘI

Să ai grijă de atelier cât lipsesc! Hai cu mine, să cumpăr niște lacăte. Ți-arăt cum le pui... nu lași nicio clipă descuiat, m-ai înțeles? O să căutăm unele solide... mai scumpe, dar...

MARTHE

Nu ziceai că n-ai bani? Poate nici nu e nevoie... *Madame Roland* nu pleacă de-acasă.

JOHN-BRÂNCUȘI

(luând-o de braț și conducând-o spre ieșire)

Madame Roland! Ce știe *madame Roland!*

SCENA 4

SUA, Serviciul Vamal din portul New York. Lume la coadă, cu bagaje, control amănunțit.

JOHN-BRÂNCUȘI, cu un geamantan în mână și un pachet în brațe, prezintă actele la control, i se indică să treacă pe la Customs. EDWARD STEICHEN îl întâmpină, îi explică.

STEICHEN

Bine-ai venit! Trebuie să declari *Pasărea* la vamă. O formalitate.

JOHN-BRÂNCUȘI

(în timp ce se apropie amândoi de biroul vameșului)
No problem.

STEICHEN îl privește cu mirare. Apoi pare să înțeleagă.

STEICHEN

Văd că te-ai ținut de lecțiile de engleză.

VAMEȘUL

De unde veniți?

STEICHEN

Domnul vine de la Paris. Eu l-am așteptat. Sunt un prieten.

VAMEȘUL

Ce aveți în pachet? Pofțiți la masă și desfaceți, vă rog!

STEICHEN

(în timp ce ia pachetul cu grijă de la BRÂNCUȘI și-l desface)

E o sculptură, o operă de artă pe care am cumpărat-o la Paris. Domnul, autorul ei, mi-a adus-o.

VAMEȘUL

(o privește atent, o ia în mână, o întoarce pe toate părțile)
Bară... de cupru, presupun. 240 de dolari!

JOHN-BRÂNCUȘI

(gata să sară)

Atenție! Se zgârie foarte ușor!

STEICHEN

(către vameș)

Cu grijă, vă rog! E o sculptură din bronz șlefuit. Se numește *Pasărea în văzduh*. Operele de artă sunt scutite de taxe vamale, nu?

VAMEȘUL

Operele de artă! Aici nu e cazul. 240 de dolari.

STEICHEN

Dar...

JOHN-BRÂNCUȘI

(ușor îngrijorat, către STEICHEN)

Ce nu-i convine?

STEICHEN îl liniștește, punându-i o mână pe braț.

VAMEȘUL

(imperturbabil)

O puteți lăsa în vamă, dacă nu aveți bani la dumneavoastră. Se adaugă taxe de penalizare pentru fiecare zi în plus.

STEICHEN

Aș vrea să mă-nțelegeți: Cred că nu m-am exprimat bine. Aceasta este o sculptură din bronz șlefuit, făcută de un artist cunoscut la noi, aici de față, domnul Constantin Brâncuși, din Franța. A mai avut expoziții în America, acum câteva luni.

JOHN-BRÂNCUȘI confirmă, dând din cap.

VAMEȘUL

A, da? Țin minte. 20 de instalații..., obiecte, mă rog... bronz, metal, cupru... piatră. Nu?

STEICHEN

(cu speranță)

Da. Exact. Vedeți?

VAMEȘUL

O clipă!

JOHN-BRÂNCUȘI

(către STEICHEN)

Ce vrea?

STEICHEN

Vrea să plătim taxe vamale. Stai liniștit. Se rezolvă.

VAMEȘUL deschide un dulap, caută după număr și dată un registru, îl scoate din raft, răsfoiește, se oprește la o pagină.

VAMEȘUL

Da. Ultima dată s-au plătit 4000 de dolari taxe vamale.

STEICHEN

Imposibil!

VAMEȘUL

Uitați ce este: am avut și eu niște expoziții... în timpul liber... sculpez, da. E un hobby. Deci, înțeleg problema. Dar, potrivit legii, aceste obiecte nu intră în categoria obiectelor de artă cu liberă trecere. Taxa e de 240 de dolari.

STEICHEN

Domnule, nu se poate! Dumnealui participă la expoziții de artă modernă, s-a scris în ziare! Uite-l aici, poate să confirme!

JOHN-BRÂNCUȘI

(arțăgos)

Iau *Pasărea* și mă-ntorc în Franța!

STEICHEN

Ai răbdare, rezolvăm. O să-nțelegă.

VAMEȘUL

(*imperturbabil, scoate un alt dosar din dulap*)

Vă citesc textul legii: „Se scutește de taxe vamale orice obiect de artă, modelat sau sculptat după un model natural în toate proporțiile sale: lungime, lățime și adâncime. Statuile sau sculpturile trebuie să fie în original și să aibă drept autori exclusiv sculptori profesioniști, să fie modelate sau sculptate de mână, indiferent de metalul sau aliajul din care sunt făcute.“ Cuvintele „pictură“, „sculptură“ sau „statuie“ exclud obiecte cu destinație

utilitară.

VAMEȘUL

*(închizând dosarul din care a citit, ridicând privirea spre
STEICHEN, ton implacabil)*

V-am citit textul legii din 1913, completat cu cel al legii din 1922. Obiectul dumneavoastră nu corespunde descrierii din lege. *(mai ia o dată în mână Pasărea în văzduh, apoi o pune pe tejghea, de unde JOHN-BRÂNCUȘI se repede s-o ia și o împachetează cu mare grijă)*

VAMEȘUL

(continuă, scriind într-un registru)

Se înregistrează la ustensile de bucătărie și instrumente medicale. 240 de dolari, vă rog!

STEICHEN

(enervat, se caută în buzunare)

Poftim, domnule. Dar să știți că povestea asta nu se va opri aici! Voi face plângere!

VAMEȘUL

*(ia banii, îi dă o chitanță, îi face semn cu mâna să
elibereze tejgheaua)*

Next, please!

STEICHEN

(enervat, îl ia de braț pe BRÂNCUȘI și iese)

Hai să mergem!

New York. Cârciumă de artiști. Tot felul de celebriți care îl cunosc pe BRÂNCUȘI de la Paris – EZRA POUND (considerat întemeietorul modernismului în poezie și al mișcării numite Imagism, pasionat de cultura și literatura japoneză, în anii 1920 trăia la Paris, unde l-a cunoscut pe BRÂNCUȘI), Sir JACOB

EPSTEIN (fotograf și sculptor avangardist, preocupat de reprezentarea non-figurativă a sexualității, boem, demitizator, cunoscut al lui BRÂNCUȘI), MARCEL DUCHAMP (artist francez, asociat cu mișcările dadaistă și suprarealistă, pasionat de șah) două doamne, GERTRUDE VANDEBILT WHITNEY (sculptoriță, colecționară de artă, foarte bogată) și pianista VERA MORGAN. Discuții aprinse. Intră STEICHEN însoțit de JOHN-BRÂNCUȘI.

POUND

(ridicându-se să-i salute)

A, în sfârșit! (îl îmbrățișează pe BRÂNCUȘI) Bine-ai venit!

DUCHAMP se ridică și el, dă mâna cu JOHN-BRÂNCUȘI, se îmbrățișează. JOHN-BRÂNCUȘI le salută pe doamne, le pupă pe obraz.

EPSTEIN

Ce beți? Vă așteptăm de două ceasuri!

STEICHEN

Complicații la vamă...

GERTRUDE

Ce fel? De ce?

JOHN-BRÂNCUȘI

Cu Pasărea. Ne-au pus să plătim.

POUND

Ce să plătiți?

STEICHEN

(încă enervat, îl imită pe vameș)

„Această bară de bronz se înregistrează la ustensile de bucătărie și instrumente medicale!“

DUCHAMP

Ei, na! Ce? *Pasărea*? Așa v-a zis? Cine?

JOHN-BRÂNCUȘI

(*taciturn*)

Vameșul.

GERTRUDE

Și ați plătit, nu? Interesant...

STEICHEN

(*continuă*)

Domnule, nu se poate..., zic. Asta e o sculptură, obiect de artă, unicat, de un sculptor cunoscut, Brâncuși... Nimic! Dobitocul' îmi scoate textul legii și mă pune să plătesc!

DUCHAMP

Incredibil! Adică, orice pârlit de funcționar o să-mi spună mie ce e aia artă!

POUND

Să vomțiți, nu altceva! America e un azil de nebuni! Să-l pui pe Brâncuși să plătească vamă, când lumea se bate să-i vadă lucrările!? Trebuia să-l scuipi în ochi!

STEICHEN

Ce să-l scuip, că nu-mi venea să cred! Nu e vorba de bani. Aveam la mine. Dar...

VERA

Et vous, Monsieur Brâncuși, ce-ați spus?

JOHN-BRÂNCUȘI

Aș fi spus..., dar nu m-a lăsat Steichen.

STEICHEN

Mi-era frică să nu facă scandal! Dacă-i anulau viza? Când a pus ăla mâna pe *Pasăre*, am crezut că se repede la el și-l pocnește. Pe urmă, s-a mai domolit.

DUCHAMP

Expoziția o să iasă bine, o să vedeți! Ar trebui profitat cumva de incidentul ăsta... Dă bine în presă!

JOHN-BRÂNCUȘI

Vreau să văd sala înainte de deschidere.

DUCHAMP

O s-o vezi, n-ai grijă! dar insist: ar trebui făcut un protest public, ceva..., cu treaba asta de la vamă.

POUND

Eu îl susțin pe Brâncuși până-n pânzele albe și fac război civil, dacă e nevoie!

DUCHAMP

Faci pe dracu'! Trebuie gândită o acțiune cu impact adevărat. Altfel, numai arta Renașterii o să fie scutită de taxe!

GERTRUDE

Să-i dăm în judecată!

EPSTEIN

Pe cine? Te lupți cu un vameș cretin?

GERTRUDE

Aș lua eu cazul ăsta! Avocații mei știu ce trebuie făcut.

POUND

Foarte bine! Iar noi o să facem scandal în presă.

STEICHEN

(*către GERTRUDE*)

Crezi că se poate? O să coste mult.

GERTRUDE

Plătesc eu cheltuielile de judecată.

EPSTEIN

Și eu mă ofer ca martor. Dar insist: ar trebui să ne constituim într-o asociație, ceva, ca parte civilă care dă în judecată... Un vameș?

JOHN-BRÂNCUȘI

Dă-l dracu' și gata!

DUCHAMP

Nu, dăm în judecată vama: o instituție a statului, vinovată de abuz contra artiștilor! Brâncuși e cunoscut, s-a scris mult, l-au elogiat critici valabili, ce mai!

GERTRUDE

Dăm în judecată o instituție a statului pe care va trebui s-o apere avocați plătiți de guvern. (*entuziasmată*) Presa o să explodeze! Mă ocup eu de proces!

EPSTEIN

Și-i dai tu în judecată? Pentru ce? Steichen ar trebui să facă asta, că a fost de față. Ar avea toate motivele.

GERTRUDE

(pe gânduri, apoi se uită la JOHN-BRÂNCUȘI)

Nu, Brâncuși trebuie să fie reclamantul! Îl știe lumea, colecționarii se bat pe lucrările lui... Da, parcă văd: BRÂNCUȘI CONTRA STATELOR UNITE!

POUND

Bravo! Se va vorbi despre procesul ăsta!

STEICHEN

(către JOHN-BRÂNCUȘI)

Ce zici?

JOHN-BRÂNCUȘI

E complicat... nu știu limba... ce-ar trebui să fac?

GERTRUDE

Doar să fii de acord! Atât!

VERA

Te ajut eu cu engleza, dacă trebuie completate formulare... lucruri din astea...

EPSTEIN

Vei face o plângere, o semnezi și probabil că o să-ți ceară să dai niște declarații... De proces ne ocupăm noi.

GERTRUDE

O să ai cei mai buni avocați!

VERA

Ar trebui să-i explice cineva exact textul legii, ca să știe cu ce se luptă.

EPSTEIN

Poți să faci tu asta. Dar întâi, să fie de acord!

GERTRUDE

(visătoare)

BRÂNCUȘI CONTRA STATELOR UNITE!

STEICHEN

Nu e prea tare?

GERTRUDE

De ce? Știi cum e la tribunal: se înregistrează plângerea reclamantului X contra pârâtului Y. În cazul nostru, fiind vorba despre o instituție a statului...

JOHN-BRÂNCUȘI

E bine. Îmi place. Sunt de acord!

Anunțul brusc provoacă o scurtă tăcere, după care, entuziasm general, urale, pahare ciocnite.

POUND

BRÂNCUȘI CONTRA STATELOR UNITE! Bravo!

DUCHAMP

Gertrude ești cea mai minunată și deșteaptă doamnă a artei moderne! *(o îmbrățișează)*

POUND

(ridică paharul)

Pentru Brâncuși!

DUCHAMP

Și pentru arta modernă!

GERTRUDE

Pentru noi toți!

Veselie, îmbrățișări, discuții aprinse continuă în surdină. Se stinge lumina.

SCENA 5

În lumină, JOHN-BRÂNCUȘI rămas la masa de la cârciumă și MILAREPA în poziție lotus pe o masă din apropiere. Tăcere. JOHN-BRÂNCUȘI se urcă și el pe masă și se așează în lotus. Intonează împreună, cu ochii închiși, silaba sacră OM.

MILAREPA

Numele, vârsta, adresa!

JOHN-BRÂNCUȘI

(deschide ochii, surprins)

John Morgan, 51 de ani...

MILAREPA

Numele, vârsta, adresa!

JOHN-BRÂNCUȘI

(nu înțelege)

John Morgan, 51 de ani...

MILAREPA

(imperturbabil)

Numele...

JOHN-BRÂNCUȘI

(îl întrerupe)

John... *(se corectează)* Brâncuși... Constantin Brâncuși, 51 de ani, strada Impasse Ronsin nr. 11, Paris.

MILAREPA

De profesie?

JOHN-BRÂNCUȘI

(tulburat, s-a dat jos de pe masă, își frânge mâinile și se plimbă de colo-colo)

Mecanic... mă rog, sculptor!

MILAREPA

(în întuneric, i se aude doar vocea)

Ce pregătire aveți?

JOHN-BRÂNCUȘI

Am absolvit... școala de arte și meserii... și școala de artă... în România. Atașez la declarație foaia matricolă și diploma de absolvire. Din 1905 până în 1907, am studiat la Ecole de Beaux Arts din Paris. Tot atunci am expus primele lucrări la expoziția *Salon* a Societății franceze de artă. Apoi am lucrat în atelierul propriu și am expus la Paris, Londra și în Germania, Belgia... și aici... în Statele Unite.

Locul lui MILAREPA a fost luat între timp de AVOCATUL GUVERNULUI SUA. Sală de judecată. Judecătorul, așezat la un birou, în spate, drapelul SUA. Procesul BRÂNCUȘI vs US are loc în clădirea tribunalului vamal din NY (The United States Customs Court). În fața judecătorului, pe masă, proba numărul 1 – Pasărea în văzduh, din bronz lustruit. BRÂNCUȘI e reprezentat de avocatul LANE care se înfruntă cu avocatul guvernului SUA. Toți prietenii lui BRÂNCUȘI de la cârciumă sunt prezenți în sală. Lumină plină.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Dumneavoastră ați conceput și creat proba numită una *Pasăre bronz* care face obiectul acestui proces și care a trecut prin vama portului New York, la data de 21 octombrie 1926?

JOHN-BRÂNCUȘI

Da, am conceput-o și am creat-o în atelierul meu de la Paris, între anii 1925 și 1926.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

E vorba de o lucrare originală sau de o copie? Dacă este copie, specificați câte copii au fost făcute în total.

JOHN-BRÂNCUȘI

E o lucrare originală.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Descrieți în detaliu procesul de creație.

JOHN-BRÂNCUȘI

Am început să mă gândesc la ea prin 1910. Am făcut-o mai întâi din ghips. Apoi i-am explicat artistului turnător ce fel de bronz vreau și i-am dat rețeta aliajului. Când a fost gata, am lucrat mult ca să acopăr numeroasele găuri care au apărut în aliaj și să corectez mai multe defecte de turnare. Apoi am șlefuit bronzul cu șmirghel și pile foarte fine. Este o operațiune care ia foarte mult timp și e ca și când ai face totul de la început.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Unde s-a făcut turnarea propriu-zisă în bronz?

JOHN-BRÂNCUȘI

La Cooperația artiștilor turnători, o firmă din strada Bezout nr. 26, din Paris.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Ați condus și supravegheat personal operațiunea respectivă?

JOHN-BRÂNCUȘI

Am indicat formula aliajului și am dat diferite instrucțiuni. Am îndrumat turnarea în bronz, am verificat exactitatea aliajului, am explicat cum trebuie făcută turnarea, dar n-am supravegheat-o încontinuu, pentru că n-are a face cu partea artistică a sculpturii.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

După ce s-a produs turnarea formei brute în bronz, s-a făcut vreo parte a finisării de către artizani sau de către alți muncitori?

JOHN-BRÂNCUȘI

Nu, întreaga finisare a fost făcută de mine, personal, de mână.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Cine a făcut șlefuirea și ce fel de unelte ori instalații au fost folosite?

JOHN-BRÂNCUȘI

Întâi am umplut găurile și am polisat bronzul. Apoi am șlefuit-o de mână. Eu însumi, cu șmirghel și alte materiale fine. Orice altă tehnică – cu instrumente ajutătoare, perii sau mașini de șlefuit este exclusă.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Cui ați vândut obiectul rezultat?

JOHN-BRÂNCUȘI

Domnului Eduard Steichen din New York.

JUDECĂTORUL

S-a consemnat. Puteți pleca. Tribunalul Vamal al Statelor Unite cheamă pe Edward Steichen, fotograf, în procesul

intentat de reclamant, Constantin Brâncuși, reprezentat, contra pârât, instituția vamală a Statelor Unite, prin reprezentanți.

STEICHEN se apropie, trece la pupitrul martorilor.

JUDECĂTORUL

Domnule Steichen, cum numiți proba numărul 1?

STEICHEN

Artistul a numit-o *Pasăre*. O numesc și eu la fel.

JUDECĂTORUL

Vi se pare că seamănă cu o pasăre?

STEICHEN

Simt că e o pasăre și artistul așa a numit-o.

JUDECĂTORUL

Faptul că el a numit-o pasăre o face pasăre pentru dumneavoastră?

STEICHEN

Da, domnule judecător.

JUDECĂTORUL

Dacă ați vedea-o pe stradă sau în parc nu v-ați gândi s-o numiți pasăre, nu?

STEICHEN

Nu.

JUDECĂTORUL

Dacă-ai vedea-o în pădure, nu v-ai veni să trageți în ea, nu?

STEICHEN

Nu, domnule judecător.

JUDECĂTORUL

Dacă domnul Brâncuși ar fi numit-o pește, atunci și pentru dumneavoastră ar fi reprezentat un pește?

STEICHEN

Dacă ar fi numit-o pește, așa fi numit-o la fel.

JUDECĂTORUL

Dacă ar fi numit-o tigru, v-ai fi schimbat părerea și ai fi numit-o tigru?

STEICHEN

Nu.

JUDECĂTORUL

Cunoașteți mulți sculptori și artiști?

STEICHEN

Da, domnule.

JUDECĂTORUL

Le-ai văzut operele?

STEICHEN

Da.

JUDECĂTORUL

Face vreunul dintre ei opere de acest fel?

STEICHEN

Sunt și alți artiști care fac opere de acest fel, dar nu ca ale lui Brâncuși.

JUDECĂTORUL

Deci, el este singurul care practică acest gen de artă?

STEICHEN

El aparține unui gen foarte vechi de sculptură. Aș spune că aparține sculpturii egiptene, vechi de trei mii de ani.

JUDECĂTORUL

Tribunalul a luat act de mărturia dumneavoastră. (*către AVOCATUL GUVERNULUI SUA*) Domnule avocat!

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Guvernul Statelor Unite cheamă pe Jacob Epstein, sculptor, martor din partea reclamantului.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Unde locuiți, domnule Epstein?

EPSTEIN

La New York.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Profesiunea dumneavoastră?

EPSTEIN

Sunt sculptor.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

De cât timp practicați această meserie?

EPSTEIN

De 30 de ani.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Domnule Epstein, îl cunoașteți pe un anume Constantin Brâncuși?

EPSTEIN

Da, îi cunosc lucrările din ultimii 15 ani.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Vă întreb dacă pe el îl cunoașteți.

EPSTEIN

L-am cunoscut acum 15 ani.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Îi cunoașteți bine opera?

EPSTEIN

Foarte bine.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Constantin Brâncuși este sculptor?

EPSTEIN

Este. Absolut!

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Ce reputație are Constantin Brâncuși printre artiști, printre

cei care sunt considerați artiști. Cum este văzut?

EPSTEIN

E considerat un mare artist.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Domnule Epstein, priviți proba numărul 1 și spuneți tribunalului dacă – după părerea dumneavoastră – aceasta este o operă de artă.

EPSTEIN

După părerea mea, este o operă de artă.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Dumneavoastră faceți sculpturi de acest fel?

EPSTEIN

Sculpturile diferă unele de altele.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

V-am întrebat dacă ați făcut ceva asemănător probei numărul 1?

EPSTEIN

Eu am alt stil.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Nu asta v-am întrebat.

JUDECĂTORUL

Răspundeți la întrebare. Ați făcut ceva asemănător?

EPSTEIN

Nu, nu am făcut ceva asemănător.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Ținând cont de pregătirea dumneavoastră și bazându-vă pe experiența acumulată în diferite școli și galerii de artă, considerați aceasta o operă de artă?

EPSTEIN

Bineînțeles.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Când spuneți că o considerați o operă de artă, puteți să explicați de ce?

EPSTEIN

Îmi satisface gustul pentru frumos, îmi dă o senzație de plăcere. Fiind făcută de un sculptor, pentru mine are și alte semnificații, dar este, în sine, un obiect frumos. Pentru mine, este o operă de artă.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Deci, dacă lustruim bine o bară de alamă și o îndoim, formând un cerc mai mult sau mai puțin armonios, aceasta devine operă de artă?

EPSTEIN

Da, ar putea.

AVOCATUL GUVERNULUI

Dacă e făcută de un sculptor sau de un mecanic?

EPSTEIN

Un mecanic nu poate să creeze opere frumoase. Mecanicul ar putea să lustruiască o bară, dar niciodată n-

ar putea să conceapă o formă nouă și s-o înzestreze cu frumusețe.

Lumina mare se stinge. Rămân în lumină AVOCATUL GUVERNULUI SUA și EPSTEIN. Sala de judecată se transformă, între timp, în atelierul lui BRÂNCUȘI, aranjat ca o sală de expoziție. Atelierul rămâne în întuneric până la finalul declarației lui EPSTEIN.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Spuneți că-l cunoașteți pe domnul Brâncuși de ani mulți?

EPSTEIN

De aproximativ 15 ani.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Și e recunoscut ca un mare artist?

EPSTEIN

E recunoscut ca un mare artist.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Ați văzut multe dintre operele lui?

EPSTEIN

Am văzut în jur de 20 sau 30.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Ce reprezintă?

EPSTEIN

Unele reprezintă păsări, altele, forme umane, nuduri sau studii anatomice.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Când spuneți că unele reprezintă păsări... după părerea dumneavoastră, proba numărul 1 reprezintă o pasăre?

EPSTEIN

Pentru mine, n-are importanță ce reprezintă.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Din punctul de vedere al gustului estetic, spuneți că nu are importanță ce reprezintă?

EPSTEIN

N-are importanță.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Să zicem că un sculptor ia o bucată de piatră sau de marmură și o cioplește. Considerați că avem a face cu o operă de artă?

EPSTEIN

Din momentul în care o bucată de piatră sau de marmură încapse pe mâinile unui artist, poate deveni, din acel moment, o operă de artă.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Nu mai am întrebări, onorată instanță.

JUDECĂTORUL

Sedința se suspendă până mâine la ora 9.

JUDECĂTORUL și ceilalți devin vizitatori tăcuți în atelierul-expoziție.

SCENA 6

Atelierul-expoziție. JOHN-BRÂNCUȘI lustruiește un ou de bronz. Expoziția are vizitatori care se plimbă în tăcere printre exponate, ca într-un film mut. JOHN-BRÂNCUȘI îi ignoră complet. Așezată pe jos, la picioarele lui, VERA notează într-un caiet gândurile lui exprimate cu voce tare:

JOHN-BRÂNCUȘI

(rar, căutându-și uneori cuvintele)

Să dai senzația realității, măcar atâta cât natura ne-o dă nouă, fără să reproduci sau să imiți: aceasta e problema cea mai importantă a artei din zilele noastre. Să creezi un obiect care să dea, prin propria formă, ceea ce natura a dat în organizarea ei eternă – acesta e scopul pe care-și propune arta să-l atingă. Și, ca să faci asta (*către VERA*)... mă urmărești? (*VERA îi face semn să spună mai departe*) Și, ca să faci asta, trebuie să intri în spiritul universal al lucrurilor și să nu te limitezi la imitarea unor imagini. *Tu comprehends, Vera?*

VERA

(meditativă, fascinată)

Îhî. E ca-n muzică. Intri în vibrația notelor și te faci nevăzut... devii una cu muzica... pătrunzi în armonia înaltă a sunetului... a sufletului... și ceva se întâmplă. Se deschide o poartă...

JOHN-BRÂNCUȘI

(glumind, o mângâie pe cap)

Tu ești pianistă ori vrăjitoare? Fiecare formă din natură...

VERA

...și din muzică...

JOHN-BRÂNCUȘI

...orice lucru, fiindă sau nefiindă, are un suflet... așa cred și sufletul ăsta vreau eu să-l gădesc. Dacă pot să-i smulg materiei spiritul, adevărul, și să-l prind în lemn, în marmură sau în bronz, atunci am găsit și calea către cel care privește sculpturile mele: sufletul lui, trezit spre frumos, adaugă o mulțime de impresii, de emoții... și-atunci, se-nfrățește cu mine, îmi îmbogățește munca...

Se ridică, începe să se plimbe printre vizitatorii care nu-l iau în seamă și continuă.

JOHN-BRÂNCUȘI

Deci, fiecare formă din natură este o creatură... are propria ei viață... arta trebuie să facă ce face și natura: să creeze organisme în forme și cu existențe proprii...

Se oprește în loc, brusc, se uită în jur, după o clipă de tăcere, îngrozit, urlă:

JOHN-BRÂNCUȘI

AFARĂĂĂĂĂ! AFARĂ! Unde e Duchamp?

Se ia cu mâinile de cap, aleargă bezmetic de la un exponat la altul, lumea se sperie și fuge, VERA vine repede la el, se luptă cu el, încercând să-l liniștească și să înțeleagă ce se întâmplă.

JOHN-BRÂNCUȘI

(cu furie, respingând-o pe VERA)

Să iasă toți afară! Cine a aranjat soclurile astea așa? De ce nu m-a-ntrebat nimeni? Afarăăăăăă! N-a văzut că lumina cade alături, că toate... (*duios, dă în plâns*) fecioarele mele... sunt siluite de umbre?! Unde e Duchamp?

Hărmălaie, panică, VERA aleargă de colo-colo, STEICHEN vine în fugă, DUCHAMP apare și el și, când dă să se apropie, JOHN-BRÂNCUȘI îl ia de piept cu amândouă mâinile și strigă.

JOHN-BRÂNCUȘI

Ce-ai făcut? Ce mi-ai făcut? Mai bine le distrug pe toate, decât să le văd așa... (se repede la statui, le dărâmă pe toate cu excepția Păsării în văzduh, proba nr.1 din proces, VERA, ceilalți încearcă să-l calmeze, îl scot afară în urlete)

Prietenii care asistă la proces, JUDECĂTORUL, AVOCAȚII reiau procesul BRÂNCUȘI CONTRA STATELOR UNITE, ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

(vocea lui acoperă urletele lui JOHN-BRÂNCUȘI care se mai aud încă din culise)

Guvernul Statelor Unite cheamă pe domnul Robert Aitken.

ROBERT AITKEN, sculptor important, aer academic, discurs ex cathedra, elegant, sobru, important.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Profesiunea dumneavoastră?

AITKEN

Sculptor.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Unde locuiți?

AITKEN

La New York.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

De când sunteți sculptor?

AITKEN

De peste 30 de ani.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Ce studii aveți? Pe scurt, vă rog.

AITKEN

Am urmat școli de artă la San Francisco, Paris și Roma.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Unde expuneți?

AITKEN

Pe teritoriul Statelor Unite, în muzee, parcuri și alte locuri publice.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Luând în considerare studiile și experiența dumneavoastră în domeniu, vă supun atenției proba numărul unu (*arată singurul obiect rămas în picioare pe soclu, după criza de furie a lui JOHN-BRÂNCUȘI*), acest obiect din bronz, și vă întreb dacă, după părerea dumneavoastră, reprezintă o sculptură sau o operă de artă.

AITKEN

Nu o consider nici sculptură, nici operă de artă.

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Nu mai am întrebări. (*către avocatul lui Brâncuși, Lane*)
Martorul vă aparține.

LANE

Domnule Aitken, aveți mai multe lucrări expuse în muzee, nu-i așa?

AITKEN

Da.

LANE

Au făcut vreodată obiectul unor opinii critice?

AITKEN

Da.

LANE

Au fost contestate ca obiecte de artă?

AITKEN

Nu.

LANE

Ce reprezintă sau nu un obiect de artă e o chestiune de opinie, nu?

AITKEN

Depinde a cui opinie.

LANE

Întocmai. Mai mulți artiști pot avea, prin urmare, păreri diferite despre o anumită sculptură care le este supusă atenției la un moment dat.

AITKEN

Cu condiția să fie vorba despre o sculptură.

LANE

Ce numiți sculptură?

AITKEN

O lucrare sculptată.

LANE

Ce definiție dați artei?

AITKEN

Nu dau definiții artei.

LANE

Să înțeleg că arta nu poate fi definită?

AITKEN

N-aș spune că nu poate fi definită. În mare, ar fi vorba despre ceva creat de om, care ar stârni o reacție emoțională aparte.

LANE

Și, dacă nu creează o astfel de reacție, ați spune că nu se numește artă?

AITKEN

Aș spune că emoția ar trebui să fie conformă cu normele estetice.

LANE

Dar, dacă nu stârnește o emoție special, ați mai numi-o artă?

AITKEN

Aș spune că trebuie să stârnească esteticul, simțul frumosului.

LANE

Ați auzit de Constantin Brâncuși?

AITKEN

Da. Am citit despre el în unele publicații de artă.

LANE

Câte opere de artă, create de Brâncuși, ați văzut?

AITKEN

Opere? Niciuna.

LANE

N-ați văzut niciodată opere de Brâncuși?

AITKEN

V-ați referit la opere de artă. Opere de artă, făcute de el, n-am văzut.

LANE

Ați văzut vreo lucrare de-a lui?

AITKEN

Am văzut unele lucrări, dar nu opere de artă.

LANE

Prin urmare, nu le considerați opere de artă.

AITKEN

Nu.

LANE

Domnule Aitken, ne puteți spune, așadar, uitându-vă la proba numărul 1, de ce nu este o operă de artă?

AITKEN

Aș spune, în primul rând, că nu e frumoasă.

LANE

Altfel spus, nu vă stârnește emoția estetică?

AITKEN

Nu.

LANE

Din acest motiv nu o considerați operă de artă?

AITKEN

Corect.

LANE

Dar nu excludeți posibilitatea ca proba numărul unu să stârnească o emoție estetică unor persoane pe care le considerați artiști sau sculptori?

AVOCATUL GUVERNULUI

Obiecție! Martorul n-are de unde să știe ce simt alții.

JUDECĂTORUL

Obiecție întemeiată!

LANE

Există vreun alt motiv pentru care considerați că proba numărul unu nu este operă de artă?

AITKEN

Nu.

LANE

Se poate ca alți artiști să aibă altă opinie despre artă decât dumneavoastră?

AVOCATUL GUVERNULUI SUA

Obiecție! Nu i se poate cere martorului să știe ce gândesc alți artiști.

JUDECĂTORUL

Se admite. Formulați altfel!

LANE

Domnule Aitken, de ce nu considerați proba numărul unu obiect de artă?

AITKEN

E prea abstractă și dovedește utilizarea greșită... inadecvată... a sculpturii. Sunt de părere că nu trezește simțul frumosului.

LANE

Adică, nu are acea frumusețe care să trezească în dumneavoastră simțul estetic pe care-l considerați indispensabil artei?

AITKEN

N-are.

LANE

Dacă v-ar fi stârnit simțul frumosului ați fi considerat-o operă de artă?

AITKEN

Da.

JUDECĂTORUL

Ședința se suspendă!

Se stinge lumina. Participanții la proces ies.

SCENA 7

Atelierul lui BRÂNCUȘI. JOHN-BRÂNCUȘI, întins pe pat, acoperit cu o pătură. MODIGLIANI, așezat pe un scaun, lângă pat, îi citește din Viața lui Milarepa. MARTHE îi aduce o cană cu ceai. Bate cineva la ușă.

PORTĂREASA

Monsieur Brâncuși!

MARTHE

(deschide)

Bonjour, madame Roland.

PORTĂREASA

Je m'excuse, Mlle Marthe, est-ce qu'il va bien monsieur Brâncuși? I-am adus puțină supă...

MARTHE

E mai bine, madame Roland. Poftiți.

MODIGLIANI

(o întâmpină curtenitor)

Madame Roland, ma chérie, poftiți, poftiți... sărut mânuțele dumneavoastră ... dulci... Mai faceți clătite?

PORTĂREASA

Des crêpes, monsieur Modigliani? Tout de suite, si vous voulez!

JOHN-BRÂNCUȘI

(din pat)

Bonjour, madame Roland. Nu luați în seamă... N-am uitat de balansoar, să știți.

PORTĂREASA

Vai, *monsieur* Brâncuși, voiam doar să știu cum mai sunteți... lăsați balansoarul... să vă faceți bine și pe urmă...

JOHN-BRÂNCUȘI

În curând, *madame* Roland. Nicio grijă!

PORTĂREASA

Sunteți un om tare bun! Soțul meu îl are de la mama lui și ține așa mult la el! A, uitați, v-am făcut puțină supă! (*i-o dă MARTHEI, care iese spre bucătărie*)

JOHN-BRÂNCUȘI

Merci, madame Roland. E lemn bun.

PORTĂREASA

Ce? Balansoarul? Nu-i așa? Ce-o să se mai bucure Roland al meu!

MODIGLIANI

(*ghiduș, îi arată o copie a Păsării în văzduh*)

Madame Roland, ia uitați-vă aici! Ce ziceți: ce-i asta? Ce vi se pare?

PORTĂREASA

Știi și eu? (*cu drag*) O lucrare de *Monsieur* Brâncuși. Atâta le cioplește, le șlefuieste...

MODIGLIANI

Uitați-vă bine! Să fie o pasăre, poate?

PORTĂREASA

O aripă... în zbor? Aș zice.

JOHN-BRÂNCUȘI

(*recunoscător*)

Madame Roland, sărut-mâna! Eu nu fac păsări, fac zboruri, într-adevăr!

MODIGLIANI

(*se amuză*)

Dar ăsta? Ce ziceți?

PORTĂREASA

Știu și eu? Tot pasăre?

MODIGLIANI

Nu, maestrul o numește pește.

JOHN-BRÂNCUȘI

(*din pat, înviorat*)

Madame Roland, când vedeți un pește, la ce vă gândiți? La viteza lui, la corpul lui plutitor care... străfulgeră prin apă, nu? E ca un fulger... mișcarea asta-mi place mie. Nu solzii, nu ochii...

PORTĂREASA

Atunci așa e, *monsieur* Brâncuși! Dumneavoastră aveți dreptate totdeauna. Am încredere. (*către MODIGLIANI*) Atâta muncește la ele, atâta le șlefuieste... Forma, da, e de pește.

MODIGLIANI

(plusează)

Știți că, uneori, se pișă pe ele?

JOHN-BRÂNCUȘI

(surprins, amuzat)

Modigliani!

PORTĂREASA

(îngrijorată)

Pe lucrări? Pe toate? E adevărat, *monsieur* Brâncuși?

JOHN-BRÂNCUȘI

(blajin, prevenitor)

Numai pe cele care au nevoie de multă șlefuire. Știți, urina conține niște acizi care...

PORTĂREASA

(distrusă)

Și... *vous avez pissé*... și pe scaune... pe balansoar?

JOHN-BRÂNCUȘI

Nu, *madame* Roland. Folosesc urina numai la lucrările grele, din metale. Lemnul se lustruiește ușor. N-aveți grijă!

PORTĂREASA

(fericită)

A, vedeți, știam eu că sunteți om de ispravă!

MODIGLIANI

Madame Roland, americanii zic că astea nu sunt opere de artă!

PORTĂREASA

Da? De ce, mă rog?

MODIGLIANI

Habar n-am.

JOHN-BRÂNCUȘI

Pentru că nu seamănă... nu imită lucruri reale.

PORTĂREASA

Da cine poate să pătrundă gândul omului? Mie îmi plac, că strălucesc și n-au colțuri. Parcă-ți fac bucurie. Americanii să mai termine cu pretențiile lor! *Vive l'exception culturelle! Vive la France!*

JOHN-BRÂNCUȘI

Sărut-mâna, *madame* Roland! V-anunț când e gata balansoarul.

PORTĂREASA

(se retrage)

Bonne journée, monsieur Brâncuși, *bon courage!*

JOHN-BRÂNCUȘI

Bonne journée, madame Roland!

MODIGLIANI închide ușa, amuzat.

JOHN-BRÂNCUȘI

Ce-ți veni?

MODIGLIANI

(râde)

Păi, să vedem ce zice publicul larg, nu?

Bate cineva la ușă.

VOCEA PORTĂRESEI

Monsieur Brâncuși, vă caută cineva...

MODIGLIANI

(deschizând larg ușa, către JOHN-BRÂNCUȘI)

Vreo muză care-a auzit că ești bolnav și vine să-ți aducă flori...

POLIȚISTUL

(din prag)

Rue Impasse Ronsin, numărul 11?

MODIGLIANI

(mirat)

Da.

POLIȚISTUL

Dumneavoastră sunteți Constantin Brâncuși, sculptor?

MODIGLIANI

(glumeț)

Cu puțin efort...

JOHN-BRÂNCUȘI

(se ridică încet din pat)

Nu, domnule. Eu sunt Brâncuși.

POLIȚISTUL

Ați lucrat cu Cristophe Grand, artizan turnător din strada Bezout, 63?

JOHN-BRÂNCUȘI

Da.

POLIȚISTUL

Pe data de 14 iunie, anul curent, având un comportament violent, ați refuzat să-i plătiți suma de 100 de franci datorăți, l-ați bruscat și i-ați rupt haina.

JOHN-BRÂNCUȘI

Da, cred că da...

POLIȚISTUL

Domnul Grand a făcut plângere. N-ați primit citație să vă prezentați în instanță?

MODIGLIANI

E bolnav, domnule! Nu s-a putut ridica din pat.

POLIȚISTUL

Cu dumnealui vorbesc!

JOHN-BRÂNCUȘI

Am fost plecat din țară și apoi, într-adevăr, nu m-am simțit prea bine...

POLIȚISTUL

Procesul s-a judecat în absență. Aveți de plătit, după cum urmează: 100 de franci, amendă pentru violență și agresiune, 100 de franci, datorăți domnului Grand, pentru turnarea unei lucrări în bronz și 100 de franci, contravaloarea hainelor pe care i le-ați rupt. Total: 300 franci. Vă sfătuiesc să achitați pe loc.

JOHN-BRÂNCUȘI

Și, dacă nu pot să plătesc?

POLIȚISTUL

(uitându-se prin atelier, cu privire de evaluare)

Se execută sechestrul pe obiecte în valoare totală de 300 de franci!

MODIGLIANI

(se caută prin buzunare, scoate o bancnotă)

O sută! Poftim!

POLIȚISTUL

Trei sute de franci, vă rog.

JOHN-BRÂNCUȘI

(caută într-un dulap, pe un raft, într-o cutie, ferindu-se de priviri, pune cutia la loc, revine cu două sute de franci)

Poftim! Grand n-are ce să mai caute în atelierul meu!

POLIȚISTUL

(completează o chitanță, i-o întinde)

Bonne journée, monsieur!

MODIGLIANI

(închizând ușa după el)

Bonne journée! (către JOHN-BRÂNCUȘI) Vezi bine că nu te uită lumea! Până și Poliția te știe ca pe-un cal breaz! Vreau să...

Bate cineva la ușă.

MODIGLIANI

Imposibil să schimbe omul o vorbă cu tine! Deschid?

JOHN-BRÂNCUȘI, care s-a așezat pe un scaunel jos, sprijinit de un soclu, îi face semn resemnat să deschidă.

MODIGLIANI

(deschide)

*Aaaaaaaa! (admirativ, ceremonios, galant-fanfaron)
Prințesa cu degete de mătase! Pofțiți, pofțiți...*

VERA

(în prag)

Bonjour, Modigliani! Ța va?

MODIGLIANI

*Ța va, Ța roule, Ța marche... (către JOHN-BRÂNCUȘI)
Maître, ți-a venit Vrajitoarea... să te descânte cu cântecul ei...*

JOHN-BRÂNCUȘI

*(se ridică de pe scaun, ca s-o întâmpine, apoi o
îmbrățișează)*

*Vera!... În sfârșit... (o sărută pe ochi, îi ia mâinile în
mâinile lui)... în sfârșit...*

MARTHE

(a asistat la scenă, fără să fie văzută)

Bonjour, Vera!

VERA

*(se desprinde de JOHN-BRÂNCUȘI, vine spre ea, se
sărută pe obraz, fără convingere)*

Bonjour, Marthe! Ța va?

MARTHE

*Ța va. Cred că... nu mai e nevoie de mine... pe-aici. (își
pune pălăria, încercând să zâmbească)*

MODIGLIANI

(*atent, salvează situația*)

Mademoiselle Marthe, tocmai voiam să-ți fac o rugămintă, să mă însoțești până la gară. Având în vedere că *Maître* mai e încă șubrezit... după... Pe scurt, plec în Italia și-aș vrea, când pleacă trenul, pe peron, să las în urmă o femeie frumoasă care-mi face cu mâna! Acum că Vera e și ea aici, *Maître* e pe mâini bune... Ah, mâini suave, de pianistă...

JOHN-BRÂNCUȘI

(*surprins*)

Pleci în Italia? Și n-ai spus nimic?

MODIGLIANI

E, spun acum! *Maître*, te-mbrățișez și-ți zic: nu te lăsa, orice-ar fi! (*îl îmbrățișează*)

JOHN-BRÂNCUȘI

(*încearcă să-și ascundă tulburarea*)

Când te-ntorci?

MODIGLIANI

Știi și eu? O lună? Un an? O viață?

MARTHE

Măscăriciule! Hai, merg cu tine la gară! (*cu reproș către JOHN-BRÂNCUȘI*) Aici, oricum, sunt de prisos... Poate merg cu tine până-n Italia!

MODIGLIANI

(*declamator, spre ieșire, la braț cu MARTHE*)

Femeile au, într-adevăr, acea sensibilitate unică...

JOHN-BRÂNCUȘI

Ai grijă de sănătate!

MODIGLIANI

Să-mi dai vești despre proces! *Au revoir! Mes hommages,*
Vera!

MODIGLIANI și MARTHE ies.

VERA

Cum te mai simți?

JOHN-BRÂNCUȘI

Acum, c-ai venit, mi-e mai bine. N-am nicio veste de la Steichen, nu știu nimic. Doar că s-au terminat audierile. Dacă pierd, va trebui să plătesc daune vămii... plus cheltuieli de judecată. De unde-am să iau atâția bani?... (*oftează*) Și prețul la care vând acum o să scadă!... Ai mâncat? Mai bine, să-ți gătesc ceva.

VERA

Vin direct de la Bruxelles. (*entuziasmată*) A fost extraordinar. Am cântat Chopin și Debussy... Vor să organizeze o serie de concerte în toată Europa... (*îi ia fața în mâini*) Tu... te faci bine, nu? Nu mi-e foame... Ai suferit așa tare după expoziție... Nimeni nu și-a dat seama. Duchamp a fost distrus.

JOHN-BRÂNCUȘI

(*evită*)

Hai, fac o mămăligă, am brânză, am ceapă..., ouă... mâncăm strașnic, să vezi! E gata imediat! (*înviorat, se desprinde de VERA, spre bucătărie*)

VERA

Nu mi-e foame, zău! (*se apropie, îi ia obrajii în palme*)
Mi-a fost dor de tine! Câteodată, mi se pare că toată viața

mi se-nvârtește în jurul gândurilor despre tine... cu tine... mai pune-mi mâinile pe cap (*îi ia mâinile și și le pune pe cap*)... oare piatra o fi simțind mâinile-astea, ale tale, cum le simt eu?

JOHN-BRÂNCUȘI o îmbrățișează, o sărută, o ia în brațe și o pune pe patul din atelier. La început, pare timid, fragil, apoi o frământă cu pasiune, ca pe o bucată de lut. Se stinge lumina.

MILAREPA, verde, cu mâna la ureche, în poziție lotus, așa cum e reprezentat iconografic, ascultă, așteaptă să se încheie scena de dragoste între JOHN-BRÂNCUȘI și VERA. În surdină, muzică tibetană.

Alături, la o masă, cu drapelul SUA în spate, JUDECĂTORUL citește decizia finală în procesul BRÂNCUȘI contra Statelor Unite.

JUDECĂTORUL

Tribunalul Vamal al Statelor Unite a soluționat dosarul BRÂNCUȘI CONTRA STATELOR UNITE după cum urmează: S-a analizat proba numărul 1, obiect de import, din bronz șlefuit, cu denumirea *Pasărea în văzduh*, aflat sub incidența legii taxelor vamale din 1922, paragraful 1704.

Între timp, scena se umple cu cei care au luat parte la proces.

JUDECĂTORUL

Martorii reclamantului au caracterizat obiectul ca fiind o pasăre. Ei au subliniat că reprezintă o sculptură și o operă de artă, lucrată de un artist profesionist: Constantin Brâncuși (*îl caută cu privirea printre cei prezenți, dar el nu e printre ei*). Din partea guvernului Statelor Unite, martori cu experiență în domeniul artei și sculpturii au declarat că obiectul respectiv nu este nici sculptură, nici operă de artă. Ținând seama de reputația autorului, de alte lucrări ale lui și de părerile celor care au competența să le aprecieze, instanța consideră că proba numărul 1 este lucrarea unui sculptor profesionist. Fără un exercițiu intens de imaginație, obiectul respectiv nu poate fi

asemănat totuși cu o pasăre. Poate doar cu forma corpului unei păsări. În același timp, am luat act de apariția unei așa numite noi școli artistice, ai cărei susținători înfățișează idei abstracte și nu obiecte din natură. Indiferent dacă agreăm sau nu aceste tendințe și școlile de artă care le promovează, considerăm că existența și influența lor asupra artei internaționale trebuie recunoscute ca atare. Așadar, obiectul în litigiu este realizat în scop exclusiv ornamental, este un obiect frumos și, chiar dacă întâmpinăm oarecare dificultăți în a-l asocia cu o pasăre, el este plăcut privirii și îl declarăm obiect de artă și sculptură. Prin urmare, aprobăm plângerea autorului, Constantin Brâncuși, și decidem că trebuie scutit de taxe vamale. Hotărârea se va aduce la cunoștința părților și se pune în aplicare imediat.

Cei care au așteptat decizia cu sufletul la gură explodează de bucurie: aplauze, hărmălaie, îmbrățișări, blitzuri, strigăte: Bravo! Bravo! Trăiască BRÂNCUȘI! Trăiască arta modernă! God bless America! Ies în triumf.

În lumină, MILAREPA, poziție lotus, meditează. Intră JOHN-BRÂNCUȘI.

JOHN-BRÂNCUȘI

(mânie și panică)

Să-ncetezi cu vrăjile tale! Gata! Ai mers prea departe! Știai că Vera e mama mea, nu? Știai! Ce crezi că, dac-ai mâncat urzici și te-ai uscat prin peșteri, ai dreptul să-ți bați joc de viața oamenilor? Ce sunt eu? Păpușa ta (*cu ură*) Una pasăre bronz? Cum zic ăștia?! (*arată spre locul pe unde a ieșit publicul de la proces*) A câștigat! Ei și? Îl urăsc, pricepi? Toată... încurcătura asta, în care m-ai băgat, nu schimbă nimic! (*urlă*) Îl urăsc! (*deși MILAREPA e neclintit, JOHN îi face semn să tacă*) Să nu mă-nterupți! Știu ce-o să spui: (*se scâlămbăie*) cel ce cunoaște... cel ce înțelege... cel ce iubește... I-a păsat numai de păsările lui... de zboruri... piatra și marmura și... bronzul și mai știu eu ce... nu l-a interesat c-avea un... copil! Știe el cum

am trăit noi în timpul războiului? Și pe urmă, când trăiam din câteva lecții de pian? I-a păsat vreodată? Și eu, acum, să-l iert, să mă-nchin în fața păsărilor lui (*batjocoritor*): Vai! tăticuțule! artistule! ce mândru sunt să te cunosc! (*către MILAREPA*) E PREA TÂRZIU! Numai nebunia din scrisorile alea... din arhivele alea... m-a făcut să vreau să-l mai caut și să mai... (*mânia se schimbă în hohot de plâns, cu greu reținut*)

MILAREPA

Voiai să știi cine ești.

JOHN

Sunt fiul mamei mele. Atât.

MILAREPA

După Vera, nu s-a mai apropiat de nicio femeie. Acum știi asta, nu? Ți-a dat trupul lui. Meditând, vei înțelege.

JOHN

Ce crezi că eu n-am visat să zbor? (*cu năduf*) Toate păsările și toate coloanele lui nu fac cât...

MILAREPA

Cât viața ta?

JOHN

Da.

MILAREPA

Te-ai născut din dragoste. Nu asta voiai să afli?

Bătăi violente în ușă.

VOCE

Securitatea statului! Deschide ușa! Casa e-nconjurată!
Predă-te!

JOHN

*(către Milarepa care, acum, e în întuneric și nu mai poate
fi văzut)*

Asta ce mai e?

VOCE

În numele legii, deschide!

*JOHN, dezorientat, descuie ușa, năvălește o echipă de mascați
anti-tero, care îl pun imediat cu fața la podea și-i pun cătușe la
mâini. În prag, MUZEOGRAFA cu un ins în civil, care pare să fie
șeful echipei anti-tero.*

SECURISTUL

*(scoate din buzunar pașaportul lui JOHN, îl răsfoiește,
apoi către muzeografa)*

El e?

MUZEOGRAFA

Da.

SECURISTUL

(silabisește din pașaport)

John Morgan, naționalitate: francez, cetățenie: american...
Cum vine asta?

JOHN

(de jos)

Pot să explic: m-am născut în Franța, dar de mulți ani
locuiesc în America și...

SECURISTUL

(cătore mascați, care execută imediat ordinul)

Ridicați-l!

JOHN

E o neînțelegere. Doamna n-are nicio vină!

SECURISTUL

(îl corectează apăsător)

Tovarășa și-a făcut datoria! Dumneata mergi cu noi! Ai încălcat legea securității statului român! Hai, luați-l!

Doi mascați îl iau pe JOHN de brațe, aproape pe sus, înainte ca el să mai apuce să spună ceva. SECURISTUL rămâne în urmă cu MUZEOGRAFA:

SECURISTUL

Verifici tot, să nu fi lăsat aparatură... arme... notezi orice. Dacă a dispărut vreun obiect, ceva mișcat de la locul lui... știi tu! În sat, nicio vorbă! Dacă apar turiști, ești atentă!... Ți se pare ceva suspect, tragi de timp cu povești... află ce se poate și raportezi! Pe urmă, ne ocupăm noi.

MUZEOGRAFA

Am înțeles!

SCENA 8

Cameră de interogatoriu: un bec spânzură în tavan, un birou, două scaune, de o parte, SECURISTUL, de cealaltă, JOHN. SECURISTUL fumează și, din când în când, soarbe dintr-o cană cu cafea.

SECURISTUL

(crunt, răsfoind pașaportul)

Ai intrat în țară acum câteva zile... pe 12 iunie... cu o viză de două săptămâni. Căsătorit?

JOHN

Nu.

SECURISTUL

(cercetând anul nașterii în pașaport)

La vârsta asta? De ce nu?

JOHN

Am divorțat.

SECURISTUL

De meserie?

JOHN

Mecanic.

SECURISTUL

Ce fel?

JOHN

De avioane.

SECURISTUL

Militare?

JOHN

Civile.

SECURISTUL

Ce căutai la Hobița?

JOHN

(calm, prietenos pe tot parcursul interogatoriului)

Voiam să vizitez satul lui Brâncuși și să văd operele lui, din România.

SECURISTUL

De unde știi de Brâncuși?

JOHN

E un sculptor... un artist recunoscut în toată lumea... știi și eu? Părintele artei moderne!

SECURISTUL

Asta e o interpretare burgheză! Brâncuși a fost un patriot care a dus faima țării noastre peste hotare! Fiu de țăran! Și de la Paris tot acasă a venit și-a făcut Coloana Infinitului de la Târgu Jiu!... și restul... tot ce mai e acolo: Masa, Poarta!

JOHN

Voiam să văd și lucrările lui de la Târgu Jiu, dar...

SECURISTUL

Hai, las-o baltă! Care e scopul tău, adevărat în România?
De ce te-ai ascuns în casa memorială?

JOHN

Nu m-am ascuns. Nu știu cum v-aș putea explica...

SECURISTUL

Încearcă! Știi că asta e o infracțiune gravă: casa e obiectiv
de patrimoniu național!

JOHN

Aș vrea să vă explic. Uitați, eu am rugat-o pe muzeografa.
Nu știu ce mi-a venit...

SECURISTUL

Adică, n-aveai niciun plan, ți-a venit așa!?

JOHN

Îmi dau seama că e greu de crezut, dar... Da, am intrat în
casă și am fost copleșit de... atmosferă, de lucrurile de-
acolo, de mirosul de lemn vechi... m-am întins pe pat...

SECURISTUL

Cunosc! Muzeografa m-a informat. Altceva! Cu ce scop ai
rămas acolo peste noapte? Ai intrat în legătură cu cineva
de când te afli pe teritoriul României?

JOHN

Nu. Am... Voiam doar să stau așa... în casă... să-mi adun
gândurile... a apărut Milarepa și...

SECURISTUL

Ce-a apărut?

JOHN

Milarepa a fost un înțelept tibetan din secolul al XI-lea și Brâncuși credea în el... în sfârșit...

SECURISTUL

Deci n-ai fost singur în casă! Sau e un nume de cod?

JOHN

Nu, nu, e... a fost ca un fel de vedenie... în timp ce stăteam și mă gândeam... Milarepa... a fost... demult...

SECURISTUL

Uite ce e: n-am timp de pierdut! În ce scop te afli pe teritoriul României? Ce e Milarepa? Avem semnale că, de câteva luni, la granițele țării se pregătește ceva și, dacă ai legătură cu treburile astea, poți să-ți iei adio! Gata! Lasă gargara și spune din ce rețea faci parte!

JOHN

Sunt singur, vă jur! Uite, credeți-mă că vă spun adevărul: acum câteva luni, la începutul anului... da, țin în minte precis: 11 ianuarie 1989. Scria mare pe plic.

SECURISTUL

Deci ești în legătură cu cineva...

JOHN

Nu, nu, am primit un plic de la Centrul Pompidou din Paris. Unde se păstrează atelierul lui Brâncuși, știți? Mi-au trimis copii după niște scrisori găsite în arhive...

SECURISTUL

Ce scrisori? Le ai la tine?

JOHN

Nu, din păcate. Corespondența între mama mea și... sculptorul francez, Constantin Brâncuși.

SECURISTUL

Sculptorul RO-MÂN, Constantin Brâncuși!

JOHN

Român. Am aflat din scrisori că... în sfârșit... că... de fapt, nici eu nu știam... mama mea nu...

SECURISTUL

Ai aflat din scrisori că ce?

JOHN

(cu precauții, aproape stânjenit)

Că Brâncuși e tatăl meu!

SECURISTUL

Poftim?

JOHN

Și pentru mine a fost un șoc, mi-a dat viața peste cap, dar... da, nu e nicio îndoială: e tatăl meu! Chiar și vedenia asta... Milarepa.

SECURISTUL

Nu există! Vezi-ți de treabă! Ori îți bați joc de mine? Ce e Milarepa?

JOHN

V-am spus, un yoghin tibetan.

SECURISTUL

Ești d-ăia cu Meditația transcendențială? Nu știi că i-a condamnat? E și mai grav!

JOHN

Nu, vă rog să mă credeți. Nu. Câteva luni, am citit prin biblioteci despre Brâncuși, am fost la muzee la New York, am văzut sculpturi de-ale lui, m-am dus și-n Franța... și așa am ajuns în România.

SECURISTUL

Da, mă? M-am purtat frumos cu tine! Așa fraier mă crezi tu? Păi asta să-i spui... la vreun cioban din Hobița, nu mie! Da nici ăla nu te crede!

JOHN

Vă înțeleg, dar să știți că ăsta e adevărul!

SECURISTUL pune mâna pe telefon, formează un număr.

SECURISTUL

(la telefon)

Tovarășa Mioara, da, eu sunt. De când prezinți mata viața lui Brâncuși la casa de la Hobița? Peste 10 ani, nu? Da. Ia ascultă aici: ai auzit să fi avut copii? El, Brâncuși, da! Nu. La cine ne putem interesa exact? La Academie, la București? Cum îl cheamă? Aha. Specialist în arta socialistă. Bine. Sună-l din partea mea. Așa. Încă ceva: numele Milarepa îți spune ceva? Nu. Așa mă gândeam și eu. Bine.

JOHN

Muzeografa, nu? E normal, n-are de unde să știe. Numai cei de la Paris...

SECURISTUL

Constantin Brâncuși este un sculptor RO-MÂN și noi, aici, o să aflăm exact dacă a fost ceva în viața lui... care... De ce mă minți, mă?

JOHN

Dacă putem suna la ambasada Franței, ei ar putea să vă pună în legătură cu Centrul Pompidou și eu știu numele celui care mi-a scris... el vă poate confirma...

SECURISTUL

(îi flutură pașaportul)

Dacă erai fiul lui, te chema Brâncuși, nu?!

JOHN

Port numele mamei.

Sună telefonul. Securistul răspunde.

SECURISTUL

Da, eu! Notez, da. *(notează pe o hârtie un număr de telefon, apoi închide telefonul și strigă)* Georgescule!

GEORGESCU

Să trăiți!

SECURISTUL

(ironic)

Ia-l de-aici pe... domnul John, că am de dat niște telefoane. *(către John)* Ne vedem curând, nicio grijă!

GEORGESCU îl conduce pe JOHN afară. SECURISTUL formează un număr de telefon.

SECURISTUL

Să trăiți! În legătură cu americanul, da. Se complică. L-am făcut să spună un nume de cod. Milarepa. MI-LA-RE-PA. Nu știi, poate să fie ceva cu ungerii. O ține una și bună că el e fiul lui Brâncuși. Să fi avut Brâncuși copii? N-ați auzit, nu? Cum să-l cred? Totuși... poate e bine să verificăm... Nuuuu, un pârlit!... da' zic să n-avem probleme cu americanii... dacă... La noi, pe plan local, am verificat: n-a avut copii! Vedeți dumneavoastră acolo, poate știe careva, pe la propagandă... dacă nu, la externe... la Uniunea artiștilor... A, a zis că să verificăm la ambasada Franței, c-ar ști ăia!... Îl reținem, sigur! Să trăiți! (*pune telefonul în furcă, își mai aprinde o țigară*) Georgescule!

GEORGESCU

Trăiți!

SECURISTUL

Adu-l înapoi!

GEORGESCU iese și reîntră cu JOHN.

SECURISTUL

(*către JOHN, îi arată scaunul*)

Stai jos. Ce e Milarepa?

JOHN

A fost un călugăr budist, din Tibet, un ascet. Brâncuși îl considera un fel de maestru spiritual, credea chiar că poate să comunice cu el...

SECURISTUL

Deci, e un cod.

JOHN

Nu, a fost un ascet, v-am spus, și eu am vrut să... adică mi s-a părut că mi se arată și mie... și m-a ajutat, într-un fel... să înțeleg mai bine procesul și...

SECURISTUL

Procesul!?

JOHN

Da. Brâncuși contra Statelor Unite. A fost un proces vestit, prin 1926, la New York.

SECURISTUL

L-au acuzat americanii că e contra lor? Păi, el era băiat de țăran, a muncit, a fost slugă la patron... cum să nu fie contra lor? Mama lor de capitaliști!

JOHN

Nu, el, Brâncuși, a dat în judecată statul american... pentru niște taxe vamale.

SECURISTUL

(nu-și poate reține uimirea)

El i-a dat în judecată pe americani? Brâncuși al nostru, un român, a dat în judecată statul american?

JOHN

Da. Și a câștigat.

SECURISTUL

(pe gânduri)

Și a câștigat. *(cu admirație)* Al dracu' oltean! Ești sigur? Să nu mă minți, că te ia mama dracului!

JOHN

Da, se poate verifica. Procesul a rămas în istoria artei:
BRÂNCUȘI CONTRA STATELOR UNITE!

Sună telefonul. Securistul ridică receptorul.

SECURISTUL

(se ferește de JOHN)

Să trăiți! Da. Mai am și eu niște informații. Ați verificat?
(ascultă îndelung și mai trage cu ochiul la JOHN) Da. Da.
S-a discutat la... chiar la Tovarășul? V-am înțeles. Păi și
cum...? Bine. Sigur, facem așa. Rezolvăm! Să trăiți!
*(pune telefonul în furcă, rămâne puțin pe gânduri, trage
aer în piept)* Georgescule!

GEORGESCU

Să trăiți!

SECURISTUL

Parc-am zis s-aduci un fotoliu pentru domnu'! A-nțepenit
pe scaunele astea, ale noastre! Și apă minerală... Borsec
să fie! *(mai în șoaptă)* Poate ne faci rost și de o mâncare
tradițională, ceva, bulz, vezi tu...

GEORGESCU

(cam dezorientat)

Am înțeles!

SECURISTUL

*(schimbă tonul, în timp ce GEORGESCU aduce un
fotoliu, apă minerală, cafea)*

Deci, domnu' John, aș vrea să vă simțiți bine la noi. Vă
dați seama că, la început... noi trebuie să verificăm toate
informațiile.

JOHN

Sigur. Îmi pare rău dacă v-am creat probleme!

SECURISTUL

Nicio problemă! (*GEORGESCU intră cu un bulz aburind și-l pune pe masă, cu farfurie, tacâmuri*) Luați! Serviți un bulz ciobănesc!

JOHN

Mulțumesc. (*gustă*) Foarte bun!

SECURISTUL

Da? Mai avem. (*JOHN face semn că e suficient, SECURISTUL continuă*) Tatăl dumneavoastră a fost om mare și a iubit țara asta! Și pe patul de moarte, acolo, la Paris, a zis că atâta regretă: că de ce nu moare în țara lui! Extraordinar cum și dumneavoastră v-ați întors... după o viață în Occident! Așa e, că-n capitalism nu se merită? (*cu admirație*) Un român adevărat!

JOHN nu protestează, mănâncă liniștit.

SECURISTUL

(*patern*)

Noi ne-am bucura dacă dumneavoastră v-ați prelungi viza de ședere în România. La București e totul aranjat. Poate vă luați și cetățenia română și rămâneți pe-aici, pe la noi... să mai vizitați locurile pe unde a trăit tata... ce ziceți?

JOHN

Mulțumesc. Ar fi bine, dar nu pot să stau decât două săptămâni... adică, mi-a mai rămas o săptămână.

SECURISTUL

Numai atât? Dumneavoastră acuma sunteți... ați intrat în patrimoniul acestei țări. Coloana Infinitului, Masa Tăcerii, Poarta sărutului și... fiul lui Constantin Brâncuși! Omul care s-a luptat cu... statul american... nu? Și a câștigat!

JOHN

Într-adevăr.

SECURISTUL

Cum o să câștige și orânduirea socialistă!

JOHN

Mulțumesc pentru mâncare. Foarte bună. Chiar mi-era foame! Deci sunt liber? S-a verificat?

SECURISTUL

Sigur! Bineînțeles! Dacă aveți nevoie de o mașină să vă deplasați... ceva... orice, îmi spuneți și se rezolvă.

JOHN

Nu, mulțumesc, mă descurc. (*se ridică, îi întinde mâna*)
La revedere!

SECURISTUL

La revedere, domnu'... Brâncuși? (*mieros admirativ*) Pot să vă zic așa?

JOHN

N-are importanță.

SECURISTUL

La revedere și nu uitați: Asta e țara dumneavoastră!

JOHN

La revedere!

JOHN iese. SECURISTUL ridică receptorul, formează un număr de telefon.

SECURISTUL

Să trăiți! Eu sunt. Da. Am rezolvat, da. Nu, n-a zis nimic. I-am spus că, dacă vrea, aranjăm la București. Da. Auziți? Știți că Brâncuși i-a dat în judecată pe americani? Nu, el. Ta-su, sculptorul. Cică a fost un proces mare: BRÂNCUȘI CONTRA STATELOR UNITE... Nici eu nu știam, da. E, vedeți? Sigur că da. Verificați dumneavoastră, și, dacă e, putem să facem și niște afișe cu poza americanului... îl convingem, sigur. Mă ocup. Să trăiți!

Securistul pune telefonul în furcă.

SECURISTUL

(pentru sine, admirativ)

Al dracu' oltean! *(tare)* Georgescule!

Intră GEORGESCU.

SECURISTUL

Strânge astea de-aici! Du fotoliul de unde l-ai luat... Hai!

GEORGESCU

Am înțeles!

Sună telefonul.

SECURISTUL

(trăgând din țigară)

A, tovarășa Mioara. Eu sunt. Deci, e prin sat... Mă

gândeam eu! Fii atentă: te duci, cumperi fursecuri, apă minerală, ce mai trebuie... pui acolo, pe prispă... O să vină, mai stai de vorbă cu el... lasă-l să stea cât vrea. Dacă-l iei încet, ești amabilă, poate stă câteva zile, o săptămână... când apar turiști, îl prezinți... Uitați, fiul lui Brâncuși. Nu știai. E, nici eu! S-a verificat la București, sus de tot... Deci, îi duci cearșaf, pătură, prosoape, orice e nevoie... să se simtă acasă, omu', nu?! O să vin și eu cu un tovarăș de la București, să facem niște poze. Da. Ei, lasă emoțiile! Avem treabă!

Se stinge lumina.

Motto:

Înțelepciune înseamnă a-i cunoaște pe alții; a te cunoaște pe tine înseamnă iluminare.

– SFÂRȘIT –